

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Veronika Ralevská

Zabezpečovací detence

Diplomová práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Zabezpečovací detence zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury“.

.....
Veronika Ralevská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří svými radami a podporou přispěli k sepsání této diplomové práce. Zejména bych ráda poděkovala JUDr. et Mgr. Zdenku Kopečnému, který ke mně byl při vedení práce vždy vstřícný, a jeho rady pro mě byly velmi cenné.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
1 ÚVOD.....	8
2 OCHRANNÁ OPATŘENÍ JAKO TRESTNÍ SANKCE	10
2.1 Základní zásady při ukládání ochranných opatření	11
2.2 Druhy ochranných opatření v ČR.....	13
3 HISTORIE ZABEZPEČOVACÍ DETENCE	14
3.1 Kritika ochranného léčení.....	14
3.2 Útěky z ochranného léčení	14
3.3 Vývoj myšlenky vzniku zabezpečovací detence.....	16
3.4 Problematické otázky	17
4 ÚČINNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	20
4.1 Trestní zákoník.....	20
4.1.1 Obligatorní ukládání	21
4.1.2 Fakultativní ukládání.....	22
4.1.3 Obecně k ukládání zabezpečovací detence	24
4.1.4 Trvání zabezpečovací detence	25
4.1.5 Změna zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení	25
4.1.6 Novela trestního zákoníku č. 330/2011.....	26
4.2 Trestní řád.....	26
4.2.1 Nařízení a výkon	26
4.2.2 Nutná obhajoba	28
4.2.3 Znalecké zkoumání.....	28
4.3 Zákon o výkonu zabezpečovací detence	29
4.3.1 Základní ustanovení	29
4.3.2 Práva a povinnosti chovanců	32
4.3.3 Zdravotní služby a sociální podmínky	34
4.3.4 Zaměstnávání chovanců	34
4.3.5 Zacházení s chovanci	34
4.3.6 Odměny, kázeňské tresty a zabránění věci.....	35
4.3.7 Opatření k zajištění bezpečnosti.....	35
4.3.8 Společná a závěrečná ustanovení	36
5 ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	37

5.1	Slovensko	37
5.2	Německo	39
6	ÚSTAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ČR	42
6.1	Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno	42
6.2	Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava	44
7	ZÁVĚR.....	48
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
	SHRNUTÍ.....	56
	ABSTRACT	57
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	58
	KEY WORDS	59
	PŘÍLOHY	60

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ESLP- Evropský soud pro lidská práva

LZPS- ústavní zákon č. 2/1993Sb., Listina základních práv a svobod

KancŘ- 1/2002 Sb., Instrukce Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává vnitřní a kancelářská řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

NGŘ č. 15/2009- nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/2009, kterým se stanoví podrobnosti výkonu zabezpečovací detence se sociální péčí v ústavu pro výkon zabezpečovací detence

StGB- Strafgesetzbuch vom 15. Mai 1871 (R GBI. 127) in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl 3322) – „německý trestní zákoník“

TrZ či trestní zákoník- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ či trestní řád- zákon č. 41/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Úmluva- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950

Ústava- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ZVZD či zákon o výkonu zabezpečovací detence- zákon č. 129/2008., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZSM či zákon o soudnictví ve věcech mládeže- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o Vězeňské službě a justiční strážci ČR- zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky

Zákon o VTOS- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

1 ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila institut zabezpečovací detence. Jedná se o nejtvrděší druh ochranného opatření a také o prostředek ultima ratio, jelikož svou povahou nejvíce zasahuje do práv a svobod, které zaručuje Listina základním práv a svobod. Zabezpečovací detence byla zakotvena již do předchozího trestního zákoníku z roku 1961, konkrétně zákonem ze dne 19. března 2008 č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů. Do současné doby byl zákon celkem třikrát novelizován. Za nejdůležitější změnu lze označit novelizaci provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., kdy právě s přijetím nového trestního zákoníku byla zrušena celá druhá část zákona, její hmotněprávní úprava byla přesunuta do trestního zákoníku, konkrétně do § 100, a to s účinností k 1. lednu 2010.

Diplomová práce je rozčleněna do sedmi kapitol, včetně úvodu a závěru. Nejprve vymezují ochranná opatření v systému trestních sankcí, kdy se zaměřuji zejména na rozdíly mezi ochrannými opatřeními a tresty a uvádím zásady, které jsou pro ně společné a naopak rozdílné. Další kapitola je věnována historii zabezpečovací detence v České republice. Jelikož zabezpečovací detence úzce souvisí právě s ochranným léčením, zaměřuji se právě na jeho kritiku a známé útky, které byly velmi časté. Toto byl jeden z faktorů, kdy již odborná veřejnost přímo volala po nutnosti zavedení detence po vzoru zahraničních úprav. Neopomím ani problematiku otázek, se kterými se museli vyrovnat odborníci z mnoha oblastí před zavedením samotné zabezpečovací detence do právního řádu ČR. Mezi ně patřily zejména: pro jaký typ pachatelů má být vlastně detence určena, její charakter, financování ústavů, sloužících k výkonu, rezort odpovědný za fungování ústavu a dodnes nedořešená postdetenční péče. Nejrozsáhlejší část práce se zabývá účinnou právní úpravou, kdy podrobně analyzuji trestní zákoník, trestní řád a zákon o výkonu zabezpečovací detence. Vzhledem k omezenému rozsahu práce se věnuji ukládání detence pouze dospělým pachatelům. V této části práce využívám analytickou metodu, na jejímž základě jsem došla k některým neduhům, kterými dle mého názoru současná právní úprava trpí. Nedílnou součástí je srovnání se zahraniční legislativou, konkrétně německou a slovenskou. Nejmladší druh ochranného opatření má právě v těchto zemích delší historii, a konkrétně německá právní úprava posloužila jako hlavní vzor před zavedením detence ČR. Poslední kapitola pojednává o dvou ústavech pro zabezpečovací detenci v ČR. Konkrétně opavskou věznicí spojenou s detenčním ústavem jsem osobně navštívila a právě poznatky, kterých se mi dostalo, dodávají celé práci vlastní pohled na danou problematiku. K dokreslení jsem použila grafy pojednávající o

aktuálních počtech chovanců, jejich diagnose, trestných činech, za které u nich byla zabezpečovací detence nařízena a mnohé další sociodemografické údaje. Během diskuze s tammím psychologem jsem se utvrdila ve zjištěných poznatcích o tom, jak je právní úprava, zejména samotný zákon o výkonu zabezpečovací detence, v mnoha částech nevhodně zpracována a v praxi těžce proveditelná.

K sepsání diplomové práce jsem využila celou škálu různých zdrojů, kterými jsou například odborné monografie, zákonné i podzákonné právní předpisy a jejich komentované verze, judikatura česká i evropská, odborné časopisy a různé internetové zdroje. Se zdroji se mi pracovalo velice dobře, vyzdvihla bych odborné časopisecké články, kde je daná problematika rozebírána již od konce 90. let. Využívám jak metodu popisnou, tak analytickou a srovnávací. Cílím k analýze účinné právní úpravy, zhodnocení a případnému nalezení mezer, se kterými se může zákon potýkat.

Za cíl své práce jsem si stanovila odpovědět na výzkumnou otázku, zda-li je současná právní úprava zabezpečovací detence efektivní. Po provedené analýze právní úpravy a dostupných zdrojů se v závěru práce pokusím potvrdit či vyvrátit následující hypotézu: *„Zákon o výkonu zabezpečovací detence je na mnoha místech neúplný a v praxi problematicky aplikovatelný.“*

2 OCHRANNÁ OPATŘENÍ JAKO TRESTNÍ SANKCE

Hlavním účelem trestního práva je zajištění ochrany společnosti před nebezpečnými a společnost ohrožujícími činy. Stát k tomuto využívá ukládání trestních sankcí. V českém právním řádu hovoříme o tzv. dualismu trestních sankcí, což znamená, že rozlišujeme tresty a ochranná opatření. Stát se snaží těmito sankcemi reagovat na trestný čin.¹ V ustanovení § 12 trestního zákoníku je pojem trestních sankcí výslovně zakotven. Dle uvedeného § 12 TrZ „*jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.*“ Tímto je plně naplněna zásada „*nulla poena sine lege*“, tedy není trestu bez zákona.

Mezi tresty a ochrannými opatřeními můžeme vidět společné i odlišné rysy. Zatímco trest je trestněprávním následkem pouze trestného činu, ochranná opatření lze uložit jako sankci i za čin jinak trestný, jak osobám trestně odpovědným, tak osobám, které trestně odpovědné nejsou, ať už pro nepříčetnost anebo nedostatek věku či rozumovou a mravní vyspělost.² Újma obsažená v ochranných opatřeních není, na rozdíl od trestu, jejich záměrně vyvolaným účinkem, ale prostředkem k dosažení jejich cíle. Mezi další podstatnou odlišnost patří i to, že ochranná opatření neobsahují negativní hodnocení těch, jímž jsou ukládána. Společným rysem obou trestněprávních sankcí je to, že se jedná o prostředky státního donucení, které mohou, jak již bylo řečeno, uložit pouze soudy na základě zákona, a jejichž výkon je vynutitelný státní mocí. Společný je i jejich konečný cíl, a to ochrana zájmů chráněných trestním zákoníkem. Obě sankce v sobě zahrnují újmu spočívající v omezení práva a svobod a v neposlední řadě požadavek na přiměřenost těchto sankcí.³

Co se týče účelu ochranných opatření, ten není v trestním zákoníku výslovně vyjádřen.⁴ Oproti tomu zákon o soudnictví ve věcech mládeže uvádí, že účelem ochranných opatření je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páchaním provinění mladistvými (§ 21 odst. 1 věta druhá ZSM). Lze tedy konstatovat, že aplikací a výkonem ochranných opatření se sleduje především prevence, odstranění nebo aspoň jakési snížení nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem. Důležitá je i samotná izolace a léčba osob nepříčetných, resp. zmenšeně

¹ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde, 2009, s. 269.

² FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl - Trestní zákoník. 1. vydání*. Praha: Linde, 2010, s. 414.

³ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 630-631.

⁴ Nejvyšší soud ČR se k účelu ochranných opatření vyjádřil několikrát a lze ho shrnout tak, že nejde o trest jako takový, ale o zajištění pachatele a zajištění ochrany společnosti. Jedná se o individuální prevenci, která má působit jen na nápravu a zajištění, nikoli odstrašení. Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 912/2015 ze dne 19. srpna 2015 (získáno 13. ledna 2016 z databáze kraken.slv.cz), Usnesení Nejvyššího soudu ČR 3 Tdo 1466/2014 ze dne 7. ledna 2015 (získáno 13. ledna 2016 z databáze kraken.slv.cz).

příčetných.⁵ Podle toho, o jaké konkrétní ochranné opatření jde, se budou lišit i prostředky, kterými je účelu dosaženo. Jedná se především o psychiatrické, sexuologické, protialkoholní a protitoxikomanické léčení (ochranné léčení), izolaci spolu s terapeutickým a výchovným působením (zabezpečovací detence), zneškodnění (zabrání věci)⁶ a výchovné ovlivnění vývoje mladistvého, popř. osoby mladší patnácti let (ochranná výchova).⁷

2.1 Základní zásady při ukládání ochranných opatření

Při ukládání ochranných opatření se uplatní jednak zásady vztahující se k oběma druhům trestněprávních sankcí (§ 36 až 38 TrZ), jednak zásady zvláštní, reflektující specifika ochranných opatření, jelikož jsou mnohem více spojeny s nebezpečností osoby pachatele (§ 96 TrZ).

Zásada nulla poena sine lege ve smyslu článku 39 LZPS⁸, která je nadále promítnuta do ustanovení § 37 odst. 1. TrZ platí samozřejmě i u ochranných opatření, která musí být ukládána na základě zákona co do druhu i zákonných předpokladů. Dále se uplatní **zásada zákazu analogie trestního zákoníku k tíži pachatele** z hlediska trestu, potažmo i ochranného opatření. V oblasti výkonu ochranné výchovy, ochranného léčení a zabezpečovací detence se nejvíce projeví **zásada humánnosti**, kdy nesmí být ponížena lidská důstojnost. Co se týče těchto ochranných opatření, je jedinec umístěn do příslušného zařízení, kde se vykonává jeho výkon, a z toho důvodu je zapotřebí, aby s nimi bylo zacházeno jako s lidskými bytostmi, které je nutno respektovat. **Zákaz krutého, nelidského a ponižujícího zacházení** je obsažen také v čl. 7 odst. 2 LZPS, je obsažen i v řadě mezinárodních dokumentů, kterými jsou například Mezinárodní pakt o občanských a politických právech či Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

V neposlední řadě stojí za zmínku **zásada účelnosti ochranného opatření**, která je modifikovaná spíše co do prostředků či metod, které mají vést k jeho dosažení a **zásada zákazu dvojího přičítání z hlediska trestů** ta se promítá do neslučitelnosti ochranného léčení a zabezpečovací detence, které nemohou být uloženy vedle sebe (§ 98 odst. 3 TrZ).

Více prostoru bych dala **zásadě přiměřenosti**, jelikož ji považuji za jednu z nejdůležitějších, co se ukládání ochranných opatření týče a společně se zásadou zákonnosti

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2014, s. 148-149.

⁶ Před novelou trestního zákoníku č. 86/2015 Sb., zabránění věci a jiné majetkové hodnoty.

⁷ PŮRY, František; VANDUCHOVÁ, Marie. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1140-1141.

⁸ „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“

a zásadou subsidiarity trestní represe je zvláště v TrZ vytyčena. V ustanovení § 96 odst. 1 TrZ je řečeno, že: „*Ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného trestného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákoníkem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.*“ Tato zásada je ústřední zásadou u ochranných opatření, je speciální k § 38 odst. 1 TrZ o přiměřenosti trestních sankcí a uplatní se zejména u těch ochranných opatření, kdy dochází k hlubokému zásahu do práv pachatele, zejm. u ochranného léčení v ústavní formě, zabezpečovací detence a ochranné výchovy.⁹ Při posuzování přiměřenosti ochranných opatření se zkoumají tato hlediska: povaha a závažnost trestného činu spáchaného pachatelem; nebezpečí, které hrozí od pachatele v budoucnu pro zájmy chráněné trestním zákoníkem; osoba pachatele a jeho poměry. Ochranné opatření bude přiměřené a bude ho možné uložit jen za předpokladu, že budou splněna všechna tato hlediska jako celek.¹⁰ Největší význam při samotném hodnocení má zpravidla nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem. Zde je nutno vzít v úvahu, jak je velká pravděpodobnost, že se pachatel dopustí dalších trestných činů a v jakém časovém horizontu. Z nálezu Ústavního soudu, týkajícího se uložení ochranného léčení je vhodné zmínit, že toto v jeho ústavní formě může znamenat větší újmu než trest odnětí svobody, a to zejména z důvodu neurčitosti jeho trvání. Vzhledem k této skutečnosti je nutno zjišťovat zákonné podmínky pro jeho uložení s mimořádnou pečlivostí. Jelikož právě hrozba nebezpečí ze strany pachatele je tedy hlavní skutečností, která takto závažný zásah do práv jedince opravňuje, musí mezi těmito dvěma zájmy existovat určitá proporcionalita; tedy čím vyšší nebezpečí ze strany nepřičetné osoby hrozí, tím vyšší je možnost omezení její osobní svobody.¹¹

Z důvodu specifčnosti ochranných opatření se vylučuje uplatnění některých zásad, jež jsou aplikovány při ukládání trestů. Jako první se neuplatní **zásada jednoty trestní represe a prevence**, jelikož jsou ochranná opatření povahy preventivní. Rovněž se neuplatní **zásada zákazu retroaktivity trestního zákoníku k tíži pachatele z hlediska trestů** a to z toho důvodu, že se o ochranném opatření rozhoduje vždy podle zákona účinného v době, kdy se

⁹ VANDUCHOVÁ, Marie. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1143-1144.

¹⁰ MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 39, č. 10, s. 90-94.

¹¹ Nález Pl. IV. ÚS 502/02 ze dne 3. listopadu. 2004, bod VI. (získáno 27. listopadu. 2015 z databáze kraken.slv.cz).

ochranné opatření ukládá. Také považuji za velmi důležité zmínit, že se výkon ochranných opatření nepromlčuje, nezahazuje a ani nemůže být prominut cestou milosti.¹²

2.2 Druhy ochranných opatření v ČR

Trestní zákoník vymezuje čtyři druhy ochranných opatření a jsou jimi: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova (§ 98 odst. 1 TrZ). Uvedená ochranná opatření lze uložit jak dospělému, tak mladistvému pachateli, avšak ochranná výchova je potom zvlášť upravena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Ochranná opatření považuji za důležité odlišit od pojmu opatření, která se mladistvým ukládají za protiprávní činy¹³ dle ZSM. Opatření ukládána mladistvým můžeme rozdělit na výchovná, ochranná a trestní (§ 10 ZSM).

V další části práce se už budu zabývat pouze ochranným léčením a zabezpečovací detencí, jelikož tato dvě ochranná opatření spolu úzce souvisí a mimo jiné právě kritika ochranného léčení stála u zrodu zabezpečovací detence v české právní úpravě.

¹² KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 633-634.

¹³ U mladistvých se trestný čin nazývá proviněním.

3 HISTORIE ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

3.1 Kritika ochranného léčení

Výchozím impulsem pro úvahy o nutnosti zavedení nového druhu ochranného opatření, bylo zejména přesvědčení ze strany pracovníků psychiatrických léčeben, v nichž se vykonávalo ochranné léčení. Mezi pachateli s nařízeným ústavním ochranným léčením se vyskytovala totiž nezanedbatelná skupina osob, jež vzhledem k charakteru a vážnosti své duševní poruchy představovala pro společnost mimořádné nebezpečí. Jednalo se o osoby hodnocené jako vysoce nebezpeční agresoři a sexuální devianti, u nichž se dalo předpokládat, že se v budoucnu dopustí závažné trestné činnosti. Psychiatrické léčebny, ve kterých výkon ochranného léčení probíhal, byla zdravotnická zařízení sloužící k léčbě lidí, nikoli zařízení, která by byla vybavena dostatečnými bezpečnostními prvky pro skutečnou ochranu. To samé platilo pro samotný zdravotnický personál, který byl kvalifikován k poskytování zdravotní péče, nikoliv k ostraze vysoce nebezpečných agresorů. Léčebny se postupem času stávaly otevřenějšími a tím zranitelnějšími, co se týče bezpečnostního hlediska. Docházelo k odstranění některých bezpečnostních opatření, jakými byly např. obvodové zdi areálu, ploty a mříže. Nebezpeční pachatelé mnohdy napadali jak personál, tak i jiné pacienty a tím způsobovali selhání léčby. Jednalo se o osoby s nízkým smyslem pro odpovědnost, bez schopnosti uznat vlastní vinu a přijmout následky svého jednání a tito jakoukoliv léčbu odmítaly. Svým postojem a každodenním chováním závažně narušovaly léčebně terapeutický program jednak svůj, ale i ostatních pacientů, takže v konečném důsledku se nedalo hovořit o jakémkoliv „léčení“.¹⁴

3.2 Útěky z ochranného léčení

Pro názornou ukázkou toho, že ochranné léčení skutečně trpělo nedostatky a zavedení detence bylo více než nutné, poslouží následující řádky, kdy uvedu nejznámější případy útěků pachatelů z psychiatrických léčeben.

Prvním případem je své doby známá a medializovaná kauza sexuálního devianta Josefa Tichého. Tento, podle znaleckého posudku, nevléčitelný násilník v minulosti napadl a sexuálně zneužil dvacet mladých dívek a chlapců, kdy mu za toto byl uložen trest odnětí

¹⁴ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, s. 10. Srov: VÁLKOVÁ, Helena. Zabezpečovací detence- nový prostředek k ochraně před zvláště nebezpečnými pachateli? *Právní rozhledy*. 2007, č. 21, s. II.

svobody v trvání deset a půl roku a ochranná ústavní léčba. Jednalo se o sexuálního devianta, který byl nenápadný, své oběti, převážně opuštěné školačky, si vyhlížel na anonymních sídlištích a pod záminkou, že je opravář, je poté osahával ve výtahu. Tento muž utekl z ústavní léčby od roku 1990 již sedmkrát, naposled tomu bylo v únoru roku 2001 při lékařském vyšetření v nemocnici na Bulovce. Ředitel psychiatrické léčebny v Bohnicích Zdeněk Bašný uznal, že odpovědnost za útěk plně spadá na jeho zaměstnance. Na konci roku 2001 Tichý spáchal sebevraždu na toaletě psychiatrické léčebny v Bohnicích.¹⁵

Další mediálně známá kauza se odehrála v roce 2005, kdy z psychiatrické léčebny v Kosmonosech utekli dokonce tři nebezpeční devianti Roman Fron, Roman Gábor a nejmenovaný šestnáctiletý mladík. Gábor i Fron patřili mezi velmi časté útekáře, kdy k jejich poslednímu útěku došlo dokonce v srpnu tohoto roku, a po dopadení pacienti sdělili policii, že se útěk bude opakovat, což se také stalo. Dokázali přerezat velmi silné železo, které bylo nainstalováno právě kvůli jejich častým útěkům. O jejich nebezpečnosti pro společnost svědčí i důvody, proč jim byla ochranná ústavní léčba nařízena.¹⁶ Roman Gábor již byl odsouzen za znásilnění v 80. letech, a v roce 1990 byl propuštěn po odpykání trestu. Dalšího znásilnění se dopustil jen o tři roky později a to na své vlastní neteři. Za toto byl odsouzen k pěti letům odnětí svobody a k psychiatrickému léčení.¹⁷ Roman Fron, který měl žloutenku typu C, na svém útěku bohužel znásilnil v jednom domě v Modřanech mladou ženu. Policisté ho zatkli necelý týden po útěku a deviant potom v říjnu roku 2005 spáchal sebevraždu v pankrácké věznici.¹⁸

Útěky deviantů z léčebny v Kosmonosech neustoupily ani v průběhu let. V červenci minulého roku uteklo celkem pět lidí v časovém rozmezí 14 ti dnů. I přestože se většinu podařilo hned chytit, byla u nich diagnostikována sexuální deviace, a proto se není čemu divit, že velká část místních obyvatel žádala o zpřísnění bezpečnostních podmínek. Ředitelka psychiatrické nemocnice Dana Kolářová k celé situaci uvedla, že nemá možnosti, jak tento problém řešit. Léčebna, dle jejího není vězením ani ústavem pro detenci, dozor nevykonávají

¹⁵ *Deviant se oběsil v léčebně* [online]. iDNES.cz, 2. listopadu 2001 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deviant-se-obesil-v-lecebne-d0y-/domaci.aspx?c=A010921_160639_praha_krimi_ton, Též: *Za útěk devianta může eskorta* [online]. iDNES.cz, 24. září 2001 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/za-utek-devianta-muze-eskorta-d2t-/domaci.aspx?c=A010924_190307_praha_krimi_pek

¹⁶ *Z léčebny opět utekli nebezpeční devianti*. [online]. iDNES.cz, 9. září 2005 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/z-lecebny-opet-utekli-nebezpecni-devianti-fg8/krimi.aspx?c=A050909_105419_krimi_ton

¹⁷ PROKOPOVÁ, Milada; FROUZOVÁ, Kateřina. *Policie dopadla uprchlého sexuálního devianta* [online]. iDNES.cz, 2. září 2005 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-dopadla-uprchleho-sexualniho-devianta-fqr/krimi.aspx?c=A050902_153632_krimi_ak

¹⁸ DAVID, Jan. *Deviant z Kosmonos spáchal ve vězení sebevraždu* [online]. iDNES.cz, 21. října 2005 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deviant-z-kosmonos-spachal-ve-vezeni-sebevrazdu-fuz-/krimi.aspx?c=A051021_175414_krimi_jpl

strážci se samopaly a celá nemocnice je zaměřena na léčbu.¹⁹ S ohledem na vážnost situace, město zvažovalo znovuzavedení systému rychlého šíření zpráv o útěcích. Dle starosty by však šlo o pouhé strašení lidí, jelikož útěkáři zpravidla míří do svého bydliště a ve městě se zdržují minimálně. Opačný názor zastávají místní, kdy oslovený obyvatel Kosmonos uvedl, že díky systému by aspoň věděl, že nemá pouštět své děti ven.²⁰

Vybrala jsem jen hrstku případů, ze kterých jasně vyplývá, jak moc je současná úprava ochranného léčení v psychiatrických léčebnách nedostatečná. Zavedením zabezpečovací detence se samozřejmě útěky z psychiatrických léčeben nezastavily. Bohužel jsem nenašla žádné oficiální statistiky o konkrétních počtech. Na veřejnost, prostřednictvím různých médií, se dostane jen hrstka případů, kdy to samozřejmě není nic, čím by se konkrétní léčebna chtěla chlubit. Dle mého, celá koncepce ochranného léčení volá po velké změně. V první řadě by pomohlo zvýšení počtu zaměstnanců na straně dozoru, větší pravomoci pracovníků a zvýšení bezpečnostních opatření. Za největší problém považuji, že pro ochranné léčení neexistuje konkrétní zákon, který by tyto a mnohé jiné věci upravoval. Problematika ochranného léčení je velice zajímavá, bohužel k omezenému rozsahu práce, nemám prostor pro její důkladné rozebrání.

3.3 Vývoj myšlenky vzniku zabezpečovací detence

Již před mnoha lety se objevily první myšlenky, které vedly k vytvoření nového druhu ochranného opatření, kde by bylo možné nebezpečné pachatele umístit. Přibližně od roku 1990 se snaží výbory Psychiatrické a Sexuologické společnosti České lékařské komory prosadit projekt speciálního ústavu pro zmíněnou skupinu osob. Bohužel po mnoha diskuzích a jednáních právě zástupců těchto organizací s představiteli ministerstev vnitra, spravedlnosti i zdravotnictví, jejich konkrétní návrhy nevedly ani k ustavení meziresortní komise, i když je pravdou, že se na mnoha věcech shodovaly. Největším problémem byl fakt, že se rezorty mezi sebou nemohly shodnout na tom, který z nich by měl převzít odpovědnost za jak zřízení detenčního ústavu, tak i jeho vlastní činnost a ostrahu.²¹

¹⁹ TRNKA, Michal. *Lidé v Kosmonosech po útěcích pacientů žádají lepší zabezpečení psychiatrické léčebny* [online]. Rozhlas.cz, 29. července 2015 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/aktualne/_zprava/lide-v-kosmonosech-po-utecich-pacientu-zadaji-lepsi-zabezpeceni-psychiatricke-lecebny--1517129

²⁰ WEISS, Martin. *Čtyři útěky za dva týdny: do Kosmonos míří kontrola* [online]. Deník.cz, 25. července 2015 [cit. 11. 12. 2015]. Dostupné z: http://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/ctyri-uteky-za-dva-tydny-do-kosmonos-miri-kontrola-20150725.html

²¹ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. *Potřebujeme institut zabezpečovací detence?* *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, str. 11.

V roce 1995 zpracovalo Ministerstvo zdravotnictví záměr o vytvoření zařízení pro ochrannou léčbu společensky zvlášť nebezpečných pacientů v psychiatrické léčebně Dobřany. K uskutečnění tohoto návrhu nedošlo z důvodu nedostatku financí. Poté se problematice ochranné detence začalo intenzivně věnovat Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví. Díky činnosti právě této skupiny došlo ke konkrétním návrhům řešení situace a posléze také ke zřízení Komise ochranné léčby při Ministerstvu zdravotnictví, kdy se jednou z jejich hlavních priorit následujících let, stalo právě zřízení čtvrtého typu ochranného opatření. Iniciativa Komise ochranné léčby spolu s dlouholetým úsilím odborných lékařských společností, nakonec vedly k tomu, že se podařilo prosadit vznik institutu zabezpečovací detence v rámci vládního návrhu nového trestního zákoníku, který však Parlamentem ČR nebyl přijat. Ne však z důvodu, které se týkaly detence, tento institut byl naopak v rámci legislativního procesu označován jako velice potřebný.²²

3.4 Problematické otázky

Za velice důležité pokládám zmínit problematické otázky, se kterými se museli odborníci během několikaleté diskuze spojené se zavedením nového institutu vyrovnat.

K nejpodstatnějším otázkám v rámci diskuzí a příprav právní úpravy nového ochranného opatření patřila, komu bude detence ukládána. V roce 2000 byla v časopise České vězeňství publikována rozprava předních lékařů a právníků právě na téma detenčního ústavu a jeho potřeby zavést jej do trestní justice. Co se týče okruhu pachatelů pro uložení zabezpečovací detence, uvedl MUDr. Jan Hubert exemplární příklad. Jednalo se o mladíka, který byl léčený v Horních Beřkovicích a z právního hlediska se nedopouštěl příliš závažného jednání, konkrétně napadl ženy a osahával je. Později byl znalecky vyšetřen a odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody, po kterém mu byla nařízena ochranná léčba, avšak z této několikrát utekl a odmítal brát jakékoliv léky. Znalci a příslušní lékaři byli toho názoru, že se jedná o vysoce nebezpečného pachatele, avšak nijak se na to nereagovalo, protože on vlastně nic neudělal a nebylo ho za co odsoudit. Bohužel při jednom z jeho pravidelných útěků došlo na slova psychiatrů a doslova rozpáral šestnáctiletou dívku. Tento příklad posloužil jen k ilustraci, ale pan doktor tím chtěl názorně ukázat, že právě o takové pachatele by se detenční ústavy měly starat. Ty, u kterých se znaleckým vyšetřením prokáží nebezpečné tendence, jež

²² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

dříve či později skončí závažnou trestnou činností.²³ Tento názor se blížil koncepci tzv. preventivní detence. Tuto zastávali právě zejména lékaři, podle nichž se sexuální devianti a agresori dopouštějí vcelku nepřilíš nápadné trestné činnosti, ale znaleckým vyšetřením jsou u nich prokázány nebezpečné tendence. A právě podle názorů některých odborníků z řad lékařů se měla detence zaměřit i na tuto skupinu pachatelů.²⁴

Na tento koncept se nakonec nepřistoupilo, a to hned z několika důvodů. Osobně mě zarazilo, že se vůbec diskutovalo o možnosti uložení zabezpečovací detence „pachatelů“, který ještě žádný trestný čin nespáchal, ale jen na základě predikce skupinky lékařů se na něj pohlíželo jako na potenciálního trestně odpovědného za závažný trestný čin. Toto by bylo rozporu se základními principy demokratického státu, zejm. s čl. 8 odst. 6 LZPS.²⁵ Co se týče osob, které se dopustily bagatelních trestných činů, ani u těchto se neprosadily úvahy o možnosti uložení detence. Uložení trestního opatření musí odpovídat zásadám platným v právním řádu. Zabezpečovací detenci je nutno chápat jako důslednou izolaci dotyčné osoby z důvodu ochrany společnosti před závažnou trestnou činností a bylo by zcela neadekvátní ji uložit pachateli méně závažného trestného činu pouze za předpokladu, že vzhledem ke svému duševnímu stavu, se v budoucnu dopustí právě činu závažnějšího charakteru.²⁶ MUDr. Růžena Hajnová při rozpravě se svými kolegy z praxe shrnula, že ochranná detence je vhodná pro osoby, u kterých komplexně selhala ochranná léčba a tuto není možné nadále realizovat. V roce 2000 odhadla počet takovýchto případů na cca 100. Tito lidé byli umístěni v léčebnách na chronických odděleních, selhávala u nich sexuologická léčba, byli schopni režimovou léčbu doslova rozvrátit, a pokud je převedli na chronické, psychotické oddělení, tak tamní pacienty jen tyranizovali.²⁷

Panovala obecná shoda nad tím, že nebylo možné připustit stav, který panuje dodnes ohledně ústavního ochranného léčení, kdy neexistuje zákon upravující jednoznačně práva a povinnosti jak osob, které jsou v těchto zařízeních nedobrovolně umístěny, tak samotných pracovníků. Zejména u vězeňské služby, která by měla zajišťovat ostrahu detenčního ústavu,

²³ VACEK, Eduard. Kulatý stůl časopisu České vězeňství na téma „Detenční ústav jako součást trestní justice“. *České vězeňství*, 2000, roč. 8, č. 3-4, s. 30.

²⁴ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, s. 13.

²⁵ „Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.“

²⁶ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, s. 13.

²⁷ VACEK, Eduard. Kulatý stůl časopisu České vězeňství na téma „Detenční ústav jako součást trestní justice“. *České vězeňství*, 2000, roč. 8, č. 3-4, s. 36.

by to vedlo k velké nejistotě, jelikož její pracovníci jsou zvyklí pracovat v režimu zákona o výkonu trestu a provádějících předpisů.²⁸

Hodně diskutovaným problémem bylo financování provozu detenčního ústavu. Hovořilo se o vícezdrojovém financování, o třech hlavních složkách nákladů- „justičních“ (ostraha, správa ústavu), zdravotnických (zdravotní péče) a „hotelových“ (pobyt, stravování pachatele). Zdrojem financí měl být samozřejmě rozpočet Ministerstva spravedlnosti, ale také prostředky z veřejného zdravotního pojištění. Právní úprava z roku 2005 ukládala obžalovanému, který byl pravomocně uznán vinným, povinnost nahradit náklady trestního řízení, náklady výkonu vazby a trestu odnětí svobody, nikoliv však náklady spojené s výkonem ústavního ochranného léčení či jiného ochranného opatření. Toto je jeden z důsledků dualistického pojetí trestních sankcí a mělo se za to, že tak tomu bude stejně pro zabezpečovací detenci.²⁹

S financováním úzce souvisel rezort, který nakonec bude za fungování ústavu odpovídat. Rozhodovalo se mezi Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem zdravotnictví, jelikož právě tyto dvě složky se u nového typu ochranného opatření nejvíce prolínaly. Justice i zdravotnictví si v průběhu diskuzí neustále přehazovaly řešení z jednoho rezortu na druhý. *„Vězeňství nedisponuje kvalifikovanými odborníky se zkušeností s duševně nemocnými delikventy, protože takové osoby záhy překládá do zdravotnických zařízení. Naproti tomu zdravotníci postrádají kompetenci k ostraze nebezpečných agresorů, nemají technické ani potřebné personální vybavení svých ústavů. Usilují spíše o otevření psychiatrických areálů a o humanizaci prostředí než o přeměnu svých oddělení v jakési věznice.“*³⁰ Nakonec byla zvolena po vzoru německé a rakouské úpravy, dle mého vhodnější koncepce, a to v rezortu spravedlnosti.

V poslední řadě považuji za důležité zmínit diskutovaný a dodnes nevyřešený problém tzv. postdetenční péče, tedy otázku, jaký postup by měl následovat poté, kdy soud rozhodne o ukončení zabezpečovací detence. Domnívám se, že na tomto místě je ještě mnoho prostoru pro zefektivnění úpravy. Již před přijetím ZVZD se odborníci shodli na tom, že by propuštění z detence mělo být pozvolné. Z praktických zkušeností lékařů ze zahraničí nebo v oblasti ochranného léčení, měl být nejdříve propuštěný jedinec „přemístěn“ do ústavního léčení, kde by byl postupně připravován na úplné propuštění. Za velmi dobrý nápad považuji i

²⁸ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, s. 15.

²⁹ Tamtéž, s. 16, Srov: KRÁL, Vladimír. K institutu zabezpečovací detence v návrhu nového trestního zákona. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 12, s. 338.

³⁰ BRICHČÍN, Slavoj. Detenční ústav a institut zabezpečovací detence. *Kriminalistika*. 2005, roč. 38., č. 2, s. 145

vybudování sítě zařízení, která by mohla sloužit právě propuštěným osobám. Zde by se podrobili resocializačním a rehabilitačním programům, které by jim pomáhaly v novém startu do života na svobodě. Existují sice tzv. „Domy na půli cesty“, dle odborníků ale toto nestačí.³¹

4 ÚČINNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Zabezpečovací detence, jako nejmladší a zároveň nejpřísnější druh ochranného opatření, byla po vzoru zahraničních úprav zakotvena již do trestního zákona z roku 1961, a to novelou z roku 2008 (zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících předpisů), účinný k 1. 1. 2009. Tento zákon sebou přinesl změnu mnoha dalších předpisů, uvedu jen stručný výčet těch, se kterými budu v následujících kapitolách pracovat. Novelizován byl TZ, ve znění pozdějších předpisů, TŘ, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky a další. V naší úpravě je detence zařazena do tzv. klinického modelu (*The Clinical Model*), kdy je kladen velký důraz na duševní stav jedince, jeho podporu a léčbu ze strany odborníků. Protikladem je tzv. model ochranný (*Community Protection Model*), kde jde o ochranu společnosti před nebezpečnými pachateli.³²

4.1 Trestní zákoník

TrZ upravuje základní hmotněprávní informace o zabezpečovací detenci velmi stručně v § 100. Základní podmínkou pro uložení detence, jak obligatorním tak fakultativním způsobem, je její subsidiarita k ochrannému léčení. Zákonodárce toto formuluje v prvních dvou odstavcích následovně: „ ... nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti...“.³³ Postačí přitom pouhý předpoklad neúčinnosti ochranného léčení, který ovšem musí být podložen objektivním zhodnocením všech podstatných okolností. Z toho nelze vyvozovat, že předchází uložení ochranného léčení či

³¹ PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, str. 17.

³² ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 12, s. 315.

³³ DRAŠTÍK, Antonín. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník. Komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 708.

selhání pachatele při jeho předchozím výkonu, je podmínkou pro samostatné uložení zabezpečovací detence.³⁴

4. 1. 1 Obligatorní ukládání

Soud uloží obligatorně zabezpečovací detenci ve dvou případech:

- a) Pachateli zločinu³⁵ spáchaného ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, u něhož soud upustil od potrestání s tím, že uložená zabezpečovací detence lépe zajistí ochranu společnosti.
- b) Pachateli činu jinak trestného, který by jinak také naplňoval znaky zločinu, ale není trestně odpovědný pro nepřičetnost.³⁶

V prvním případě obligatorního uložení hovořím o zmenšené přičetnosti a duševní poruše, proto považuji za vhodné tyto pojmy rozklíčovat. Zmenšenou přičetností se rozumí stav člověka, který pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání (§ 27 TrZ). Co se týče duševní poruchy, znění § 123 TrZ není komplikované, neboť jednoznačně stanoví, že „*duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka*“ (§ 123 TrZ). Klíčovým pojmem je duševní porucha, nikoli duševní nemoc. Pokud forenzní psychiatrie používá pojem duševní nemoc ve vlastním slova smyslu, pak je záměrem poukázat na možnosti a meze léčitelnosti konkrétního duševního stavu (např. schizofrenii je vhodné léčit); naproti tomu lidem s těžkou poruchou osobnosti je vhodné uložit právě zabezpečovací detenci.³⁷ Duševní porucha může mít různou podobu, například známe poruchy vrozené (mentální retardace) či získané (alkoholická paranoia, syndrom patologického hráčství). Někdy může být porucha trvalá, přechodná a dokonce trvat i několik vteřin (epileptický záchvat). Také příčiny získání duševní poruchy jsou rozsáhlé (samotná duševní nemoc či požití návykových látek např. alkoholu).³⁸ Jelikož je zabezpečovací detence nepřísnejším druhem ochranného opatření, je třeba patřičně znalecky zkoumat stupeň duševní

³⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1185.

³⁵ Zločiny jsou všechny ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let.

³⁶ DRAŠTÍK, Antonín. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 708- 709.

³⁷ VÁLKOVÁ, Helena. K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 9, s. 253-256

³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání.* Praha: Leges, 2014, s. 207.

poruchy. Detence by měla být ukládána jen v případě těch nejzávažnějších poruch, mezi které spadá těžká asociální porucha osobnosti (často důsledkem násilí prožitého v dětství, genetických dispozic či osobních prožitků), těžká duševní nebo sexuální odchylka (sexuální deviace, kdy jedinec není schopný ovládat své sexuální touhy) a další druhy závislostí.³⁹

U druhé možnosti obligatorního uložení detence se hovoří o činu jinak trestném⁴⁰, který by jinak nesl znaky zločinu, kdyby pachatel nejednal v nepřičetnosti. Takto můžeme označit jedince, který pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. Za takový čin potom není trestně odpovědný (§ 26 TrZ). Trestní právo zajímá vliv duševní poruchy na spáchání trestného činu, tedy na schopnost svobodně jednat. Důležitou podmínkou nepřičetnosti je nedostatek schopnosti rozumové (tzv. rozpoznávací), anebo schopnosti ovládací (tzv. určovací), kdy k naplnění pojmu postačí nedostatek jedné z nich. Uvedu opět příklad schizofrenika, který nedokáže pochopit společenskou závažnost svého činu, i přestože je schopný dobře chápat, pamatovat si a reprodukovat skutkové okolnosti činu.⁴¹

4. 1. 2 Fakultativní ukládání

Fakultativně je zabezpečovací detenci možno uložit rovněž ve dvou případech:

- a) *Pachateli, který spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou⁴², a zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti (§ 100 odst. 2 písm. a TrZ).*
- b) *Pachateli, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení (§ 100 odst. 2 písm. b TrZ).*

³⁹ VÁLKOVÁ, Helena. K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 9, s. 253-256.

⁴⁰ Čin, který je v daném případě beztrestný, i když v jiném případě a za jiných okolností by trestným byl

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání*. Praha: Leges, 2014, s. 208.

⁴² Podrobněji k duševní poruše pachatele u podkapitoly „Obligatorní ukládání“

U prvního případu se setkáváme, dle mého, s dosti neurčitým pojmem „*pobyt na svobodě je nebezpečný*“.⁴³ Aby byla detence uložena, nestačí vyvozovat nebezpečnost pobytu ze samotného jednání, které vykazuje znaky zločinu. Musí být nebezpečný i v budoucnu pro zájmy chráněné zákonem. Tato podmínka je splněna, pokud se vyhodnotí, že osoba spáchá znovu závažný čin na zájmy chráněné zákonem, a to právě pod vlivem duševní poruchy. K tomuto soud dojde na podkladě znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, který určí, zda je porucha takového rázu, že je pobyt osoby i v budoucnu pro společnost nebezpečný. Nutno podotknout, že samotné doporučení znalce lékaře nepostačuje k vyhodnocení celkového duševního stavu obviněného, soud musí vzít v úvahu všechny přicházející důkazy. Detenci není možné uložit, pokud nebezpečnost pro společnost vyplývající z duševní poruchy v mezidobí od spáchání činu do rozhodování pominula.⁴⁴ Požadavek subsidiarity zabezpečovací detence k ochrannému léčení je požadován i zde.

Od 1. 1. 2010 se trestní zákoník rozšířil o nový důvod nařízení zabezpečovací detence. Oproti dřívější úpravě v zákoně č. 140/1961., ve znění pozdějších předpisů, se rozšířil v TrZ okruh osob o recidivisty, kteří opakovaně páchají trestné činy a zneužívají návykové látky a za zločin⁴⁵ již byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.⁴⁶ I v tomto druhém případě fakultativního uložení detence vidím neurčité vyjádření zákonodárce, kdy u pachatele, který se oddává návykovým látkám, není zcela jasné, zda musí svůj další zločin spáchat právě pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s ní. Za návykovou látku se bere alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobílé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (§ 130 TrZ). Oddávání se zneužívání návykové látky bude jednou z podmínek pro uložení detence jen tehdy, pokud bude trvalého rázu. Nestačí proto jen ojedinělá opilost nebo

⁴³ Nejvyšší soud ČR se zabýval případem sexuálního sadisty, u kterého bylo znaleckým zkoumáním zjištěno, že trpí poruchou sexuální preference typu patologické agresivity v kombinaci s agresivním (útočným) sadismem. Opětovně spáchal zločin vysoce závažného charakteru ve stavu vyvolaném duševní poruchou. Již dříve uložené ochranné léčení sexuologické dostatečně nevedlo k dostatečné ochraně společnosti a byly vyčerpány všechny mírnější formy působení na pachatele. Ze sexuologického hlediska byl v tomto případě pobyt na svobodě nebezpečný pro riziko recidivy sexuálně patologického chování, neboť deviace je trvalého charakteru a absolvována dvě ústavní a dvě ambulantní ochranná léčení nezabránila recidivě. Znalkyně z oboru zdravotnictví proto uvedla, vzhledem na nereálné možnosti resocializace, umístění do detenčního ústavu. Viz. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 637/2014 ze dne 11. června 2014 (získáno 15. ledna 2016 z <http://kraken.slv.cz/>)

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1184.

⁴⁵ Před novelou trestního zákoníku č. 330/2011 museli spáchat zvlášť závažný zločin

⁴⁶ VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 9, s. 8-9.

experimentální požití omamné či psychotropní látky, ani pouhé zjištění sklonů k jejich požívání. Toto musí mít povahu chorobného návyku.⁴⁷

Zabezpečovací detence působí jako krajní řešení pro ty pacienty, kde ostatní prostředky selhaly, proto při posuzování, zda ochranné opatření povede k dostatečné ochraně společnosti, musí soud vycházet z odborných znaleckých posudků z oboru psychiatrie. Zhodnocení podmínek pro uložení detence nesmí být opřeno o pouhý laický názor, i když to bude názor právě soudu, avšak bez jakéhokoliv odborného podkladu. Právě znalci a odborníci z oboru psychiatrie jsou kompetentní pro učinění závěrů na základě pozorování pacienta.⁴⁸

4. 1. 3 Obecně k ukládání zabezpečovací detence

Zabezpečovací detenci je možno uložit trojím způsobem, a to buď *samostatně*, *vedle trestu* anebo při *upuštění od potrestání* (Věta první § 100 odst. 3 TrZ).

Samostatně soud uloží především u nepřičetného pachatele. Není možné považovat za trestní stíhání situaci, kdy je detence uložena po právní moci odsuzujícího nebo zprošťujícího rozsudku nebo usnesení o zastavení trestního stíhání. Proto přichází v úvahu uložení detence i v případech uvedených v § 100 odst. 2 písm. a) a b) TrZ u pachatelů, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání (prezident republiky udělí milost či amnestii, anebo je-li trestní stíhání promlčeno).⁴⁹

Vedle trestu se detence uloží u pachatelů zmenšeně přičetných, u pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve stavu vyvoleném duševní poruchou, a u pachatelů, kteří se oddávají zneužívání návykových látek.⁵⁰ Pokud dojde ke konkurenci s nepodmíněným trestem odnětí svobody, tento bude mít vždy přednost. K započetí výkonu zabezpečovací detence dojde až po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Ze zákona se přerušuje výkon detence, pokud v době jejího výkonu byl odsouzenému pravomocně uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, o tomto přerušení přitom soud nemusí činit jakékoliv rozhodnutí.⁵¹

Poslední možností, kdy se detence dle TrZ nařídí, je případ, kdy pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a nelze očekávat,

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN Petr. Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2005, č. 12, s. 310. Srov: Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR 1 Tz 20/82 ze dne 21. září 1982 (získáno 25. ledna 2016 z databáze www.beck-online.cz).

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR 7 Tdo 213/2011 ze dne 11. května 2011 (získáno 13. ledna 2016 z <http://kraken.slv.cz/>), Nález Ústavního soudu ČR Pl. III. ÚS 2453/11 ze dne 29. února 2012 (získáno 13. ledna 2016 z <http://kraken.slv.cz/III.US2453/11>)

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1188.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ DRAŠTÍK, Antonín. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. Díl (§ 1 až 232)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 709-710.

že by ochranné léčení vzhledem k duševní poruše postačovalo k dostatečné ochraně společnosti, a soud má za to, že zabezpečovací detence zajistí ochranu lépe jako trest (§ 47 odst. 2 TrZ).

4. 1. 4 Trvání zabezpečovací detence

Základní účel zabezpečovací detence je zdůrazněn právě u doby jejího nařízení, a ta je neurčitá, někdy i doživotní. Zákonodárce to vyjadřuje v první větě § 100 odst. 5 „Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti“. Soud má však povinnost nejméně jednou za dvanáct měsíců⁵² přezkoumat, zda důvody pro další pokračování u konkrétního pachatele trvají. Okolnosti každého případu jsou různé, proto i lhůta pro přezkum může být kratší, zákonná roční je v tomto případě nejdelší možná. Dle § 26 zákona o výkonu zabezpečovací detence musí odborná komise zaměstnanců detenčního ústavu zpracovat čtvrtletně komplexní zprávu o stavu chovanců obsahující vyhodnocení účinků dosavadních programů. Takto se sleduje každý chovanec individuálně, vyhodnocuje se úspěšnost výkonu ochranného opatření, podmínky pro změnu detence v ochranné léčení, případně i podmínky pro celkové propuštění ze zabezpečovací detence na svobodu.⁵³

4. 1. 5 Změna zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení

Za velmi zdárnou považuji možnost změny zabezpečovací detence v ústavní ochranné léčení. Takto může soud dodatečně rozhodnout v případě, že pomínou důvody, pro něž byla detence uložena a zároveň jsou splněny podmínky pro ochranné léčení (§ 100 odst. 6 TrZ). Představuje to, dle mého, velkou motivaci pro samotného pachatele, aby se choval ve výkonu detence vzorně a dodržoval léčebné i výchovné postupy, jak nejlépe umí. Ochranná léčba by pro něj znamenala mnohem menší zásah, už jen z toho důvodu, že je časově omezená.

Vzájemná prostupnost těchto dvou typů ochranného opatření je vyjádřena i v § 99 odst. 5 TrZ. Za podmínek uvedených v § 100 odst. 1 nebo 2, může soud rozhodnout o změně ochranného ústavního léčení na zabezpečovací detenci. V případě, že uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel a tím nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti (např. pachatel utekl ze zdravotnického zařízení nebo užil násilí vůči zaměstnancům či jiným osobám), dojde k přeměně taktéž.⁵⁴

⁵² U mladistvých je tato doba zkrácena na šest měsíců.

⁵³ VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 9, s. 10-11.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1168.

4. 1. 6 Novela trestního zákoníku č. 330/2011

Považuji za vhodné zmínit první novelu trestního zákoníku, a tou je zákon č. 330/2011 Sb., který nabyl účinnosti 1. 12. 2011. Podle mého názoru tato změna v souvislosti se zabezpečovací detence nebyla dvakrát vhodná. Došlo totiž k tomu, že se nejprísrnější ochranné opatření už neukládá jen za zvlášť závažný zločin, ale pouze za zločin. Společně s tímto byla do § 99 odst. 5 vložena věta: *„Bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení“* (§ 99 odst. 5 TrZ).

Po dlouholetých debatách z řad odborníků, jak z oboru lékařství tak práva, o kterých jsem se zmiňovala, kdy jejich cílem bylo vytvořit ústav pro ty nejnebezpečnější pachatele a jako řešení „ultima ratio“, se po této změně úprava detence podle mě mívá účinkem. Tuto novelu vidím v kolizi s obecnou zásadou všech ochranných opatření, a tou je zásada přiměřenosti, kdy se při ukládání zkoumá přiměřenost a závažnost trestného činu, nebezpečí hrozící od pachatele, jeho osoba a poměry.

4. 2 Trestní řád

V zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, jsou upraveny procesní otázky týkající se výkonu zabezpečovací detence v hlavě dvacáté, oddílu sedmém. Dále jsou pro detenci důležitá ustanovení pojednávající o nutné obhajobě a ohledně znaleckého zkoumání.

4. 2. 1 Nařízení a výkon

Nařízení detence je uceleně upraveno v § 354 a násl. TŘ. V okamžiku, kdy se rozhodnutí, dle kterého se detence nařizuje, stane vykonatelným, předseda senátu zašle příslušnému ústavu nařízení výkonu. V případě, že je povinná osoba na svobodě, vyzve se současně i ona, aby k výkonu nastoupila. K tomuto je vždy příslušný okresní soud, v jehož obvodu je konkrétní ústav (§ 354 odst. 1 TŘ).

V případě, že by při pobytu na svobodě byla osoba nebezpečná pro své okolí, nebo by zde byla obava, že uprchne, nařídí předseda senátu bezodkladně její dodání do konkrétního ústavu. Toto je třeba posoudit na základě poznatků o povaze a chování osoby, které jsou

obsaženy ve spise, dále z posudků z oboru zdravotnictví a také z aktuálních lékařských zpráv.⁵⁵ Obava, že osoba uprchne, musí být odůvodněna konkrétními skutečnostmi a musí spočívat také v důvodném podezření, že se odsouzený bude výkonu zabezpečovací detence vyhýbat. V těchto případech se projevuje jedna ze zásad trestního procesu a tou je zásada rychlosti, jelikož předseda senátu musí postupovat bezodkladně.⁵⁶

Pro potřeby ústavu připojí předseda senátu znalecký posudek, opis protokolu o výsledku znalce nebo opis lékařské zprávy o zdravotním stavu osoby. Zároveň se posílá žádost ústavu, aby byla okresnímu soudu podávána ve stanovených lhůtách zpráva, o průběhu a výsledcích zabezpečovací detence (§ 354 odst. 1 TR).

Jak jsem již psala, je umožněná změna výkonu zabezpečovací detence na ochranné léčení (viz § 351a TR). O této rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu se nachází ústav pro výkon detence. Kancelářský řád pro okresní a krajské soudy ve svém § 90e odst. říká: „*Změní-li soud výkon zabezpečovací detence na ochranné léčení, zašle opis rozhodnutí neprodleně po právní moci jednak ústavu pro výkon zabezpečovací detence, v němž se vykonává zabezpečovací detence, jednak soudu, který zabezpečovací detenci uložil, a dále zdravotnickému zařízení, v němž má vykonávat ochranné léčení spolu s nařízením jejího výkonu.*“ Pravomocné rozhodnutí se poté zašle i policejnímu orgánu, který ve věci vedl přípravné řízení (§ 90e KancŘ).

Poslední věcí, kterou zmíním v souvislosti s výkonem zabezpečovací detence, je upuštění od jejího výkonu. O tomto rozhodne soud, který detenci uložil opět ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce, povinné osoby, nebo i bez návrhu. Hmotněprávním důvodem pro toto rozhodnutí je skutečnost, že pominuly okolnosti, které vedly k nařízení detence. Stěžejním bude v tomto případě změna zdravotního stavu osoby, např. okolnost, že vývojem duševní poruchy, pominula nebezpečnost osoby při pobytu na svobodě, i když samotná duševní porucha stále trvá.⁵⁷

⁵⁵ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR 6 To 22/73 ze dne 20. srpna 1973 (získáno 15. ledna 2016 z <http://beck-online.cz/>)

⁵⁶ ŠKVAIN, Petr. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4000.

⁵⁷ ŠKVAIN, Petr. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4007.

4. 2. 2 Nutná obhajoba

Řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně zabezpečovací detence, je jeden z případů nutné obhajoby.⁵⁸ Je tomu tak, protože v tomto řízení se vždy předpokládá duševní porucha u obžalovaného v době činu a tato okolnost s přihlédnutím k významu a závažnosti takového ochranného opatření, vyžaduje pro pachatele zajištění obhajoby prostřednictvím obhájce.⁵⁹

4. 2. 3 Znalecké zkoumání

V rámci znaleckého zkoumání, bude v souvislosti se zabezpečovací detencí důležité jednak obecné ustanovení o znalcích (§ 105 a násl. TŘ), ale hlavně ustanovení pojednávající o vyšetření duševního stavu obviněného.

Vždy se přibere znalec z oboru psychiatrie v případě, že je třeba vyšetřit duševní stav obviněného. Za situace, že není možné vyšetřit duševní stav jinak, může být obviněný pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, také ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Pozorování může nařídít soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Tento postup je namístě zejména tehdy, když už byly vyčerpány všechny možnosti vyšetření duševního stavu obviněného a je-li z okolností, týkajících se jeho osoby zřejmé, že žádné jiné už nezbyvají. Druhý odstavec § 116 TŘ je provedením čl. 8 odst. 6 LZPS, neboť právě pozorování v ústavu je omezením svobody srovnatelným s vazbou. Proto je nutné vždy zvážit nezbytnost pozorování, a to s přihlédnutím k povaze a k závažnosti trestné činnosti, pro kterou je obvinění stíhán a k samotné osobě pachatele.⁶⁰

Pro uložení detence má zásadní vliv i odstavec třetí § 116 TŘ, který stanoví povinnost znalce vyslovit se k nebezpečnosti pobytu obviněného na svobodě, pokud shledá příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti. Ke znaleckému zkoumání podmínek pro uložení zabezpečovací detence se vyjádřil i Ústavní soud. Nepovažuje se za vadu znaleckého posudku fakt, že znalec opětovně nepodrobí pachatele vyšetření. Z hlediska

⁵⁸ Obecně k nutné obhajobě § 36 TŘ. Jde o případy, kdy obviněný musí mít obhájce, přičemž tyto důvody se vztahují buď k osobě obviněného a jeho možnostem řádně vykonávat svou obhajobu, nebo k předmětu, jehož se řízení týká.

⁵⁹ VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 9, s. 11.

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1649.

posouzení podmínek je mnohem důležitější dlouhodobá anamnéza a lze vycházet i ze staršího spisového materiálu trestních věcí daného pachatele a rozsáhlé zdravotnické dokumentace.⁶¹

4.3 Zákon o výkonu zabezpečovací detence

Zatímco legislativa na poli ochranného léčení značně pokulhává, zabezpečovací detence se hned na svém zrodu dočkala konkrétní právní úpravy v podobě samostatného zákona.⁶² ZVZD je rozdělen do jednadvaceti částí, osmi hlav a šedesáti tří paragrafů. První část zákona upravuje výkon zabezpečovací detence, další části změny některých zákonů a v poslední části najdeme přechodná a závěrečná ustanovení. V následující podkapitole podrobně rozeberu všech osm hlav první části zákona.

4.3.1 Základní ustanovení

Zabezpečovací detence je vykonávána ve specializovaných ústavech se zvláštní ostrahou a léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. V těchto ústavech, oproti léčebnám pro ochranné léčení, však neprobíhá léčba, proto nejsou zdravotnickými zařízeními. Již jsem se zmiňovala o bouřlivých diskuzích, ke kterým docházelo v souvislosti s tím, kdo bude zřizovatelem ústavu. Nakonec u nás zvítězil názor, že vzhledem k nebezpečnosti umístěných osob a letitým zkušenostem Vězeňské služby, bude tyto ústavy jako své organizační jednotky spravovat a střežit právě Vězeňská služba ČR.⁶³ Ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou zřízeny podle zvláštního předpisu, a tím je zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Tyto ústavy jsou společně s věznicemi a vazebními věznicemi metodicky řízeny a kontrolovány Vězeňskou službou České republiky. V čele ústavů stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává generální ředitel Vězeňské služby ČR.⁶⁴

Do Ústavu pro výkon zabezpečovací detence lze umístit jen osobu, které bylo soudem nařízeno ochranné opatření v této formě.⁶⁵ Takovým způsobem nelze postupovat vůči osobě,

⁶¹ Nález Pl. III. ÚS 2453/11 ze dne 29. února 2012, bod V. (získáno 27. listopadu. 2015 z databáze kraken.slv.cz).

⁶² Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. Dále jen ZVZD

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

⁶⁴ Srov. § 1 odst. 4 zákona o Vězeňské službě a justiční strážní ČR

⁶⁵ Podrobněji bylo řečeno v pasáži rozebírající nařízení a výkon zabezpečovací detence v TR

kteřá byla v psychiatrické léčebně umístěna na základě jiného rozhodnutí, a to ani tehdy porušuje-li závažným způsobem režim léčebny či jiného zdravotnického zařízení.⁶⁶

V základních ustanoveních ZVZD je vyjádřena také obecná zásada trestních sankcí, a tou je zásada přiměřenosti a humanismu. Detenci lze vykonávat jen takovým způsobem, který respektuje lidskou důstojnost osoby ve výkonu zabezpečovací detence⁶⁷, je přiměřený osobě chovance a omezuje účinky zbavení svobody (§ 2 odst. 2 ZVZD).

Je zajištěno přímé zaopatření chovance, které spočívá zejména v právu na stravování, ubytování a ošacení. V případě, že si chovanec žádá poskytnutí zdravotních služeb, léčiv a jiných prostředků, které nejsou pokryty zdravotním pojištěním a nejsou v rozporu s účelem zabezpečovací detence, mohou mu být takto vzniklé náklady zcela či zčásti uhrazeny.⁶⁸

Cíl zabezpečovací detence je upraven ve čtvrtém odstavci § 2 tohoto zákona. Tam, kde to bude vzhledem k zdravotnímu stavu chovance možné, by měly být podporovány postoje vedoucí k rozhodnutí podrobit se ochrannému léčení. K tomuto povede zejména samotné zacházení s chovanci, spočívající v zařazování do určitého programu obsahující určitý cíl působení na chovance, způsob a četnost hodnocení, určení způsobu zaměstnávání, účast na pracovních terapiích apod. Tohoto zřejmě nepůjde dosáhnout u osob neléčitelných nebo léčitelných zcela obtížně.⁶⁹

§ 3 ZVZD se zabývá pravomocemi ředitele ústavu a zajištěním výkonu detence. K tomuto je oprávněn ředitel vydávat rozhodnutí a pokyny, které jsou pro chovance závazné a musí být s nimi seznámeni. Denní provoz je určen vnitřním řádem ústavu, tím se určuje i činnost chovanců a jejich podíl na řešení otázek souvisejících se životem v ústavu. S ohledem na fakt, že se zabezpečovací detence neomezuje na pouhou izolaci osoby, je proto zřejmé, že samotné zacházení s chovanci představuje vysoce specializovanou činnost. V rámci ústavu působí celá škála odborných zaměstnanců, jakými jsou psychologové, speciální psychologové a další odborníci, kteří zajišťují účel zabezpečovací detence. Samotné plnění účelu může být zajištěno také spoluprací s církvemi, náboženskými společnostmi a dalšími subjekty.⁷⁰ Vnější a vnitřní ostrahu ústavu zajišťuje Vězeňská služba a její zaměstnanci vykonávají nad chovanci dozor, v rámci kterého jsou oprávněni dávat chovancům pokyny a používat vůči nim taková

⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

⁶⁷ Dále jen „chovanec“.

⁶⁸ Více k sociálním službám chovanců v další části práce.

⁶⁹ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAIN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 8- 9.

⁷⁰ Co do forem spolupráce se u církví a náboženských společností bude zpravidla jednat o poskytování duchovních služeb.

omezení a omezovací prostředky, které stanoví ZVZD nebo zákon o Vězeňské službě a justiční stáži ČR. (§ 3 ZVZD).

Na ustanovení TŘ, upravující postup bezprostředně po pravomocném rozhodnutí o uložení zabezpečovací detence, navazují §§ 4 a 5 ZVZD. Při umístění chovance do ústavu je provedena osobní prohlídka a chovanec musí být poučen o všech právech a povinnostech, které v průběhu výkonu má a vzhledem k jeho duševnímu stavu, musí být poučení vyhotoveno písemně, aby ho měl v budoucnu kdykoliv k dispozici a mohl se k němu vracet. V zabezpečovacím ústavu nalezneme chovance ze tří rozlišných skupin. Do té první můžeme zařadit bývalé pacienty psychiatrických léčeb, kterým soud změnil ochranné léčení na zabezpečovací detenci, popřípadě ty, kteří byli prozatímně umístěni do psychiatrické léčebny, do doby, než se rozhodne o uložení detence. Další skupinou jsou osoby, jejichž trestní stíhání bylo pro nepříčetnost zastaveno a jsou propuštěny z vazby nebo osoby převedené z výkonu trestu odnětí svobody. A v poslední řadě to jsou osoby, které dosud trestané nebyli. Ať se jedná o jakoukoliv skupinu, všichni bez výjimek jsou nejprve zařazeni do přijímacího řízení, kde se musí podrobit lékařské prohlídce.⁷¹ Na základě tohoto vstupního posouzení je chovanec zařazen do jedné ze čtyř skupin, kterými jsou: psychotici, mentální retardace, sexuální deviace nebo poruchy osobnosti (§ 19 odst. 4 NGR č. 15). Poté, co je chovanec zařazen do skupiny, předloží odborná komise návrh na umístění do některé ze sekcí:

- a) Ženy
- b) Chovanci mladší 19 let
- c) Dospělí psychotici muži
- d) Dospělí mentálně retardovaní muži
- e) Dospělí sexuální devianti muži
- f) Dospělí muži s poruchou osobnosti

Mladistvým chovancům je věnována individuální péče, proto jsou vždy umístěni odděleně od dospělých. Toto má své opodstatnění nejen psychologické a pedagogické, ale zejména preventivní, kdy jsou tímto vyloučeny rizikové faktory spočívající například ve zneužívání mladších chovanců staršími a většinou i fyzicky zdatnějšími jedinci.⁷²

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

4. 3. 2 Práva a povinnosti chovanců

Jelikož velký počet osob stráví v ústavu delší dobu, je jim umožněno podílet se na řešení otázek souvisejících s jejich pobytem, a to předkládáním připomínek a návrhů přímo řediteli ústavu. Garance nestrannosti a rovného přístupu ke všem se projevuje tak, že všem chovancům přísluší stejná práva v rozsahu stanoveném ZVZD (§§ 6 a 7 ZVZD).

Pokud zákon nestanoví jinak, má chovanec právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení (dále jen „korespondence“). Omezení tohoto práva spočívá v kontrole korespondence ze strany Vězeňské služby. Činí se tak z důvodu, aby nedocházelo k narušení účelu zabezpečovací detence a předcházelo se tak případné trestné činnosti. Cílem je především zamezit komunikaci s kriminálně závadovým prostředím, případně eliminovat působení na oběť trestného činu.⁷³ Omezení korespondence je nepřijatelné mezi chovancem a taxativně vymezenými osobami, kterými jsou např: opatrovník, advokát, veřejný ochránce práv a jiné. Kontakt s okolním světem souvisí s právem užívání ústavního telefonu a dalších ústavních komunikačních prostředků (§ 9 odst. 1 ZVZD).

Co se týče návštěv, které jsou chovanci umožněny, zde si myslím, že je úprava velmi mírná. Návštěvy jsou totiž povoleny nejméně dvakrát týdně vždy po dobu nejméně dvou hodin a čas je určen vnitřním řádem ústavu nebo jeho ředitelem. Můžeme zde vidět velký rozdíl oproti rozsahu povolených návštěv u výkonu trestu odnětí svobody, kde jsou návštěvy blízkých odsouzenému povoleny pouze v rozsahu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce (§ 19 odst. 1 zákona o VTOS). Na doporučení zdravotnického ústavu může ředitel zakázat návštěvy některým osobám. Tato možnost vychází z poznatků odborníků psychiatrů, kteří upozornili, že některé osoby mohou negativně ovlivnit momentální zdravotní stav chovance. Samozřejmě se to netýká návštěv obhájců a jiných úředních osob.⁷⁴

Jak jsem již zmiňovala, ústav může spolupracovat s církvemi a náboženskými společnostmi. Chovancům je umožněno, zpravidla v době jejich volna, účastnit se společných náboženských obřadů. Toto právo navazuje zejména na čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 LZPS. Zároveň je chovancům umožněno uspokojovat kulturní potřeby, vzhledem k tomu, že žádné kulturní vyžití mimo ústav jim není povoleno. Chovanci si mohou z ústavní knihovny půjčovat knihy a tiskoviny či hrát společenské hry. V případě, že nepůjde o ohrožení zdraví, narušení pořádku či obtěžování nebo omezování ostatních chovanců, může ředitel povolit

⁷³ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAIN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 24-25.

⁷⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

v rámci rozšíření znalostí a k účelnému využití času, zakoupení, zaslání a používání i dalších věcí, mezi které patří např. hudební nástroj, sportovní náčiní apod. (§§ 11 a 12 ZVZD). Chovanci mají možnost si věci nejen půjčit, ale také koupit. K tomuto poslouží ústavní prodejna, kde mimo potřeby sloužící k zájmové a vzdělávací činnosti, je možno zakoupit také potraviny a věci osobní potřeby. Zboží, které nelze v prodejně zakoupit, zajistí správa ústavu (§ 13 ZVZD).

ZVZD upravuje i povinnosti osob, které přicházejí s chovancem do styku a tyto musí dbát zachování práv, která chovanci mají. Chovanec sám může podávat stížnosti a žádosti příslušným orgánům, kdy tyto musí být odeslány neprodleně a ředitel má povinnost vytvořit takové podmínky, za kterých žádost či stížnost nepřijde v ústavu do nepovolaných rukou. Je zakotveno také právo chovance na poskytování právní pomoci obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat.⁷⁵ Prostředkem pro poskytování právní pomoci jsou zejména návštěvy a korespondence, kdy se jedná o výjimky, které nepodléhají kontrole Vězeňské služby.⁷⁶

Logicky nejsou v zákoně upraveny pouze práva chovanců, ale také určité povinnosti, které chovanci musí dodržovat. Zejména jsou povinni zachovávat ustanovení vnitřního řádu ústavu, plnit příkazy a pokyny Vězeňské služby, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání. Důležitá pro budoucí rozvoj jednotlivce je povinnost účastnit se programů, do kterých byl chovanec zařazen, zvláště důležitým je detoxikační program (§ 17 odst. 1 ZVZD). V rámci zajištění vnitřního pořádku se musí chovanec podrobit osobní prohlídce, při které se vyloučí držení věci narušující účel výkonu zabezpečovací detence. Dále je chovanec povinen neprodleně oznámit Vězeňské službě své zranění, onemocnění či jiné okolnosti, které by mohly způsobit vážné ohrožení bezpečnosti jeho či jiné osoby (§ 17 odst. 2 ZVZD). V poslední řadě je chovanci zakázáno jakkoliv manipulovat s alkoholem či jinou návykovou látkou, vyrábět a přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti, užívat léky bez indikace nebo souhlasu lékaře apod. (§ 17 odst. 3 ZVZD). Pokud se stane, že chovanec odmítá plnit své povinnosti a k jeho nápravě nepostačuje výzva nebo napomenutí,

⁷⁵ Tyto dva subjekty se rozlišují z důvodů, že se jedná o právní pomoc jak v trestním řízení, tak i mimo něj, např. v řízení civilním.

⁷⁶ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAJN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 47-49.

může Vězeňská služba v nezbytném rozsahu užít prostředky povolené ZVZD⁷⁷ nebo zvláštním právním předpisem.⁷⁸

4. 3. 3 Zdravotní služby a sociální podmínky

Jelikož ústavy pro výkon zabezpečovací detence nejsou primárně určeny k léčbě, zdravotní služby v něm jsou zajišťovány na základě smluvního vztahu mezi ústavem a poskytovatelem zdravotnických služeb nebo je poskytuje přímo Vězeňská služba podle zvláštního zákona (§ 2 odst. 1 písm. l) Zákona o Vězeňské službě a justiční strážci ČR).

Ústav garantuje, že je chovancům poskytována nejen odpovídající pravidelná strava a základní hygienické prostředky, ale také ústavní oděv, prádlo a obuv. Oděv přitom musí odpovídat povětrnostním podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví. Chovancům je povoleno nosit i oděv vlastní za předpokladu splnění podmínek hygienické nezávadnosti a pravidelné výměny (§ 20 odst. 1,3 ZVZD). Mezi další základní sociální podmínky, které musí být chovancům zabezpečeny, patří také osmihodinová doba spánku v době nočního klidu a nejméně hodinová denní vycházka. V rámci svého osobního volna se chovanec věnuje zpravidla sebevzdělávání, uspokojování svých duchovních a kulturních potřeb, zájmové činnosti nad rámec programu či odpočinku. Jelikož ne každý chovanec má zdroj příjmu, je stanoveno měsíční kapesné pro každého, které činí 100 Kč.⁷⁹

4. 3. 4 Zaměstnávání chovanců

Pokud není chovanec zařazen do programu s pracovní terapií, je mu na jeho žádost umožněna práce v ústavu. Tato probíhá za odměnu, výhradně v prostorách ústavu a musí být zajištěna její bezpečnost s ohledem na zdravotní způsobilost jedince (§ 23 ZVZD).

4. 3. 5 Zacházení s chovanci

Navážu na základní ustanovení zákona, ve kterých jsem se zmiňovala, že jsou chovanci po přijetí do ústavu zařazeni do skupin. Vstupní posouzení má na starost odborná komise, kterou tvoří psychiatr, psycholog, speciální pedagog a právník. Program je stanoven s přihlédnutím k věku, pohlaví, zdravotnímu stavu, charakteristice osobnosti, trestné činnosti a míře spolupráce jednotlivých chovanců. Před zařazením do některého z programů musí být

⁷⁷ Omezovacími prostředky podle § 39 odst. 2 ZVZD jsou: pobyt na uzavřeném oddělení, umístění chovance v izolační místnosti, omezení chovance v pohybu prostřednictvím ochranných pásů či manuálního držení a jiné.

⁷⁸ Donucovacími prostředky podle § 17 odst. 2 zákona o Vězeňské službě a justiční strážci ČR jsou: hmaty, chvaty, údery, kopy sebeobrany, pouta, obušek, služební pes a jiné.

⁷⁹ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAJN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 75-76.

chovanci vysvětlena jeho podstata a zjištěno jeho stanovisko, ke kterému odborná komise přihlédně. Tímto se snaží chovance co nejvíce zainteresovat do určitého cíle programu, na kterém by se měl aktivně podílet. Základní formou působení na chovance je komunitní systém, kdy každý pracovní den je zahájen právě ranní komunitou, které se účastní zpravidla všichni odborní pracovníci a chovanci jsou vždy seznámeni s plánem dne a s případnými organizačními změnami.⁸⁰

4. 3. 6 Odměny, kázeňské tresty a zabránění věci

Velmi významným prostředkem pozitivní motivace odsouzených je právě systém odměn. Zákon je taxativně vyjmenovává a patří mezi ně: pochvala, veřejná pochvala nebo poděkování, mimořádné zvýšení doby trvání návštěv nebo jiná osobní výhoda a věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč (§ 27 ZVZD). Jak zmíním v další části práce, tyto prostředky se v praxi nepoužívá, jelikož většina chovanců stojí jen o obyčejnou cigaretu.

Oproti tomu v případě, kdy chovanec zaviněně poruší některé ze základních povinností (§17 ZVZD) a toto porušení bude náležitě objasněno a prokázáno, lze mu uložit kázeňský trest. Jedná se o tresty spíše symbolické, s výjimkou trestu propadnutí věci. Podle zkušeností odborníků z psychiatrických léčeben pacienti pocítují výraznější újmu v případě, kdy je jim zakázána účast na některé společné atraktivní akci v ústavu, a proto byl tento druh trestu postaven nad důtku, veřejnou důtku a odnětí dříve udělené osobní výhody.⁸¹

4. 3. 7 Opatření k zajištění bezpečnosti

Povinností ředitele ústavu je přijmout taková opatření, kterými bude zajištěna bezpečnost chovanců i dalších osob, včetně zaměstnanců, kteří zde pracují. Pouze výjimečně a v nezbytně nutných případech může být vůči chovancům použito akutních krizových opatření, omezovacích⁸² a donucovacích prostředků.⁸³ Za situace, že je chovanec akutně nebezpečný, může být, na základně rozhodnutí odborného zaměstnance, umístěn do izolační místnosti. Snahou je utlumit jeho agresivní projevy, pokusit se o celkové zklidnění a konečně odstranit příčiny, které způsobily jeho chování.⁸⁴ Za tříletého trvání opavského ústavu se pouze

⁸⁰ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAIN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 87-89.

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

⁸² Viz poznámka pod čarou č. 77.

⁸³ Viz poznámka pod čarou č. 78.

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

v jednom případě použilo akutní krizové opatření, většina chovanců si sama řekne o zklidňující injekci, když na sobě vidí, že by mohly být agresivní.

4.3.8 Společná a závěrečná ustanovení

Závěr první části ZVZD tvoří ustanovení pojednávající o vedení evidence osob ve výkonu zabezpečovací detence, a to jak v písemné tak elektronické podobě.⁸⁵ Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu detence má na starost pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává. K dosažení základního cíle, tedy změně zabezpečovací detence na ochranné léčení, či dokonce k propuštění chovance na svobodu, směřuje i spolupráce ústavu s orgány veřejné správy poskytující sociální služby. Především půjde o včasné poskytování potřebných informací a umožnění průběžného kontaktu s chovancem.⁸⁶

⁸⁵ Srov. § 23a zákona o Vězeňské a justiční strážci ČR.

⁸⁶ KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAIN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 131.

5 ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Důvodová zpráva k ZVZD sice hovoří o tom, že zahraniční právní úpravy byly inspiračním zdrojem pro navrhované znění zákona v České republice. Naše koncepce je však poněkud jiná. Různost právní úpravy detence a jejího celkového chápání je dána odlišnou historií a kulturním vývojem jednotlivých zemí.

V ČR je úprava založena na systému vertikálním, zatímco v zahraničí je obvyklejší členění horizontální. Znamená to, že v zahraničí jsou opatření dělena podle typu pachatele (osoby nepřičetné či se závažnou duševní poruchou, osoby zneužívající návykové látky a recidivisté), zatímco naše úprava koncipuje zabezpečovací detenci jako subsidiární k ochrannému léčení, tedy nezáleží přímo na typu pachatele, ale na míře jeho nebezpečnosti a schopnosti podrobit se léčení.⁸⁷

S přihlédnutím ke konkrétnímu modelu, je detence v Evropě vykonávána různě. Ve Švýcarsku se takto děje ve věznicích nebo ve speciálních vězeňských ústavech, kde má ostrahu na starost vězeňská služba. Nizozemsko zvolilo variantu podobnou našemu ochrannému léčení, tedy výkon v psychiatrických léčebnách, kde je ostraha zvláště nebezpečných pachatelů zajištěna jiným způsobem. V zemích, jakými jsou např. Anglie a Wales jsou využívány obě tyto možnosti.⁸⁸

5.1 Slovensko

Na Slovensku byl institut zabezpečovací detence zaveden po rekonstrukci trestního práva jak hmotného tak procesního, která proběhla v roce 2005. Výsledkem byl zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon (dále jen „trestný zákon“) a zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok (dále jen „trestný poriadok“), oba předpisy účinné k 1. 1. 2006. Platný a účinný trestný zákon rozšířil okruh ochranných opatření o institut „detencie“, jehož účelem je umístit pachatele v detenčním ústavu, kde se má pod léčebným režimem a důslednou izolací od společnosti, zabránit v dalším páchaní trestných činů a činů jinak trestných.⁸⁹

Soud obligatorně uloží detenci v případě, že odsouzený ve výkonu trestu onemocní duševní poruchou, která je podle odborného lékařského posudku nevléčitelná a pachatelův pobyt na svobodě je nebezpečný. Výkon trestu se na návrh prokurátora nebo ředitele věznice

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 12, s. 315.

⁸⁹ DZADÍK, Peter; MADLIAK, Josef. Detencia- aktuálna trestnoprávna úprava v Slovenskej republike. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 12, s. 35.

přeruší a nařídí se umístění pachatele v zabezpečovacím ústavu. Fakultativně může být detence uložena před skončením výkonu trestu odnětí svobody pachateli úmyslného trestného činu, který se odmítá podrobit ochrannému léčení nebo za situaci, kdy ochranné léčení neplní svůj účel kvůli negativnímu postoji pachatele. Pokud to soud považuje za potřebné, může detenci uložit před skončením výkonu trestu odnětí svobody pachateli zločinu spáchaného ze sexuálního motivu nebo tomu, kdo opětovně spáchal zvláště závažný zločin. K umístění pachatele do ústavu dojde až po výkonu trestu odnětí svobody (§ 81 trestného zákona). Všimněme si rozdílu mezi slovenskou a naší úpravou. Na Slovensku je možné detenci uložit pouze pachateli, který byl v čase spáchání trestného činu trestně odpovědný, a proto byl také odsouzen trestem odnětí svobody.

Oproti tomu je shodně upravena doba trvání ochranného opatření. Pobyt odsouzeného v detenčním ústavu potrvá tak dlouho, dokud nebude možné ochranu společnost před pachatelem zajistit mírnějšími prostředky (např. ochranným léčením či samotným trestem odnětí svobody). Detence může být ukončena i za situace, že stav pachatele se natolik zlepšil, že riziko jeho nebezpečnosti bude malé.⁹⁰ Jelikož se jedná o mimořádný zásah do základních práv a svobod jedince, vyžaduje se pravidelná a důsledná kontrola ze strany soudu. Zákon ukládá soudu nejméně jednou ročně, vždy na návrh detenčního ústavu, přezkoumávat důvodnost detence a na základě lékařského posudku rozhodnout o jejím dalším trvání (§ 82 odst. 3 trestného zákona).

Co považuji za velkou chybu a obrovský nedostatek na slovenské právní úpravě je fakt, že na zatím nebyli schopni vybudovat zabezpečovací ústav, do kterého by byli nebezpeční devianti posíláni. Již v půlce roku 2007 se osobně setkali ministr spravedlnosti a ministr zdravotnictví z důvodu nevyhnutelnosti výstavby detenčního ústavu. Po vzájemné dohodě mezi zástupci Ministerstva zdravotnictví a Sboru vězeňské justiční stáže, se rozhodlo o zřízení prvního detenčního ústavu v Psychiatrické nemocnici Hronovce.⁹¹ K nutnosti výstavby přispěl i ošesný případ sexuálního devianta Antonína Dvořáka, který v roce 2008 zneužil a poté zavraždil devítiletého chlapce v Havlíčkově Brodě. Novák byl již v minulosti několikrát odsouzen za sexuální zneužívání, avšak z důvodu absence zabezpečovacího ústavu na Slovensku, se podroboval pouze ambulantní léčbě. U vraha znalci zjistili patologickou poruchu osobnosti a homosexuální pedofilii, z tohoto důvodu byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Novák podle žalobkyně využil naivity a bezbrannosti chlapce, nedal mu

⁹⁰ PROKEINOVÁ, Margina. In BURDA, Eduard (ed). *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. Diel. 1. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 543-544.

⁹¹ PROKEINOVÁ, Margina. In BURDA, Eduard (ed). *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. Diel. 1. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 544.

šanci přežít, a proto je u něj jakákoliv resocializace vyloučena.⁹² Podle původního plánu, na kterém se shodla slovenská vláda, měl být první ústav hotov v roce 2012. K tomuto nedošlo a vyčleněné 4 miliony eur propadly do státní kasy z důvodu zrušení veřejné zakázky pro výstavbu ústavu. Další zakázka už bohužel vyhlášena nebyla kvůli předčasným parlamentním volbám a ustanovení nové vlády. Mluvčí ministerstva zdravotnictví se k celé věci vyjádřila jako o otevřené otázce, u které se hledají optimální varianty. Je jasné, že detenční ústav na Slovensku opravdu chybí, duševně nemocní zločinci končí ve vězení či v psychiatrických léčebnách, kde ohrožují personál a mohou z nich utéct.⁹³

5.2 Německo

Systém trestních sankcí v Německu můžeme charakterizovat od 60. let minulého století jako dlouhodobě stabilní. Tento je koncipován, stejně jako v ČR, jako dvoukolejný, kdy StGB upravuje jak tresty, tak ochranná opatření. Zvláštní místo zaujímá v tomto ohledu institut zabezpečovací detence, který se stal zájmem pozornosti nejdříve německých politiků a později i Evropského soudu pro lidská práva.⁹⁴

Zabezpečovací detence má své kořene v německé legislativě již od roku 1933, kdy tento druh ochranného opatření nastoupil u chronických pachatelů po výkonu trestu odnětí svobody. V průběhu let prošla detence mnoha úpravami. Zcela zásadní změna nastala počátkem roku 1998, kdy byl prosazen zákon o prevenci sexuálně motivovaných a jiných zvlášť nebezpečných trestných činů, kterým byla přeměněna maximální desetiletá doba trvání na neurčitou. Zároveň touto novelou byla stanovena úřední povinnost soudu co dva roky zkoumat trvání detence. Toto považuji za rozumné, jelikož naše roční doba přezkumu, mi připadá zbytečně krátká, vzhledem k různorodým poruchám pachatelů. Co ale vyvolalo nevoli mezi odbornou právníkou veřejností, byla retroaktivní aplikace zákona.⁹⁵ V této souvislosti bych ráda uvedla rozhodnutí ESLP *M. proti Německu*, které mělo pro další vývoj zabezpečovací detence zcela zásadní význam. Šlo o pachatele, který byl umístěn do výkonu

⁹² VILČEK, Ivan. *Slovensko sľibovalo kvôli vraždě Jakuba ústav, teď na něj nedá peníze* [online]. Novinky.cz, 8. září 2009 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/178449-slovensko-sľibovalo-kvuli-vrazde-jakuba-ustav-ted-na-nej-neda-penize.html>. Taktéž *Novák dostal za zneužití a vraždu malého chlapce doživotí* [online]. iDNES.cz, 20. února 2009 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/novak-dostal-za-zneuzeni-a-vrazdu-maleho-jakuba-doizivoti-pz0-/krimi.aspx?c=A090220_074416_krimi_bar

⁹³ NĚMETHOVÁ, Jana. *Peniaze na detenčný ústav v Hronovciach už nie sú* [online]. Levice.sme.sk, 21. Srpna 2014 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: <http://levice.sme.sk/c/7341058/peniaze-na-detency-ustav-v-hronovciach-uz-nie-su.html>

⁹⁴ ŠKVAJN, Petr. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 39.

⁹⁵ ŠKVAJN, Petr. *Vývoj institutu zabezpečovací detence v Německu ve světle rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 12. 2009*. Trestněprávní revue, roč. 12, č. 11-12, s. 252.

detence v roce 1991 za účinnosti zákona, podle kterého byl ještě výkon ochranného opatření omezen na dobu 10 let. Po deseti letech se tedy pachatel obrátil na Spolkový ústavní soud s tím, že po uplynutí zákonné doby trvání ochranného opatření, měl být propuštěn na svobodu. Jeho ústavní stížnost byla v roce 2004 zamítnuta s odůvodněním, že jeho pobyt na svobodě je stále nebezpečný a dále soud konstatoval, že zákaz retroaktivity nemůže být vztahován na ochranná opatření, ale pouze na tresty. S uvedenou argumentací se neztotožnil ESLP, který uvedl, že trvala-li detence více jak 10 let a na čin spáchaný v roce 1985 se uplatní novela z roku 1998, půjde o retrospektivní použití novela schválené dávno po spáchání trestného činu. Dále ESLP provedl test povahy detence, kdy se zabýval tím, jestli se jedná o trest nebo ne. Připomněl, že koncepce „trestu“ ve smyslu čl. 7 Úmluvy je nezávislá na vnitrostátní právní úpravě a ESLP sám považuje za trest jakýkoli následek spáchaného trestného činu. Význam rozsudku je zcela zřejmý, jelikož vymezil základní principy institutu pro novou právní úpravu. Detence již neměla být zaměřena na pouhou neutralizaci, ale zejména na rehabilitaci a léčbu nebezpečných pachatelů.⁹⁶

V současné době je zabezpečovací detence v Německu oproti České republice upravena poměrně složitě. Soud obligatorně nařídí detenci vedle trestu, ve dvou zákonných případech. Odsuzuje-li se pachatel za úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně dvou let a musí jít o pachatele již dvakrát odsouzeného nejméně na jeden rok. A dále tomu, který za jeden nebo více úmyslných trestných činů již vykonal trest odnětí svobody nejméně na dva roky, nebo v této délce vykonal ochranné léčení. Německá úprava zná také fakultativní ukládání, které je určeno pro toho, kdo spáchal tři úmyslné trestné činy, alespoň za jeden z nich byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku a je znovu odsuzován za úmyslný trestný čin v trvání nejméně tří let.⁹⁷ Jako reakce na několik brutálních trestných činů v sexuální oblasti bylo ustanovení § 66 odst. 3 doplněno a je možno detenci uložit i pachateli, který ještě nebyl trestán, pokud se odsuzuje za taxativně jmenované trestné činy (v sexuální oblasti, proti zdraví, nebo za úmyslný trestný čin opilství).⁹⁸

Přestože důvodová zpráva k ZVZD hovoří o tom, že německá úprava je stěžejním vzorem pro tu naši, můžeme mezi oběma úpravami vidět hned několik rozdílů. Podle § 66 StGB je detence ukládána příčetným a plně trestně odpovědným pachatelům. Podmínkou pro její nařízení není duševní stav pachatele, ale opětovné spáchání určitých trestných činů a

⁹⁶ Rozsudek ESLP ze dne 17. 12. 2009 ve věci M. proti Německu, stížnost č. 19359/04. (získáno 26. ledna 2016 z databáze HUDOC).

⁹⁷ HERCZEG, Jiří. Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 8, s. 201.

⁹⁸ ŠKVAJN, Petr. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 57.

nebezpečnost pachatele pro společnost. Psychicky narušeným, pro společnost nebezpečným pachatelům, u kterých bylo diagnostikováno snížení či vymezení ovládacích a rozpoznávacích schopností se v Německu ukládá ochranné léčení na psychiatrické klinice a ti, kteří spáchali trestný čin pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek, budou umístěni v odvykacím ústavu (§§ 63 a 64 StGB). Spatřuji nedostatek naší úpravy v tom, že se detence netýká kategorie, stejně jako v Německu, vysoce nebezpečných multirecidivistů, u kterých není diagnostikována duševní porucha, i když se u nich dá očekávat, že po odpykání trestu odnětí svobody, spáchají znovu závažný trestný čin.

6 ÚSTAVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE V ČR

V poslední kapitole své práce se zaměřím na detenční ústavy, které jsou v České republice k dispozici pro izolaci těch nejnebezpečnějších pachatelů. Jedná se o dva ústavy nacházející se na Moravě a jsou jimi Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno a Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava. Jelikož jsem nechtěla, aby tato kapitola byla jen o holých faktech, rozhodla jsem se, že navštívím jeden z ústavů a přinesu do práce trochu praktického pohledu na danou problematiku. Co se týče detenčního ústavu v Brně, tam jsem bohužel nepochodila a bylo mi odpovězeno, prostřednictvím tiskové mluvčí Mgr. Dany Krejčírové, že návštěvy povolují pouze studentům Masarykovy univerzity, Fakulty sociálních studií. V Opavě jsem měla větší štěstí a 27. ledna 2016 jsem uskutečnila osobní návštěvu tamní věznice, která je spojena s ústavem pro výkon zabezpečovací detence. Své poznatky podrobně uvedu v podkapitole věnující se právě opavskému ústavu.

6.1 Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno

První ústav pro výkon zabezpečovací detence (dále jen „ÚpVZD Brno“) byl zprovozněn k 1. lednu 2009, kdy proběhla rekonstrukce stávajícího rehabilitačního pavilonu vězeňské nemocnice, výměňkové stanice a přilehlých ploch. Uskutečnila se také výstavba nové bezpečnostní zdi, sportovní plochy a vycházkových dvorů. Celkově si rekonstrukce vyžádala přes 25 mil. Kč a celková jeho kapacita činí 48 chovanců.⁹⁹ Začátkem roku 2009 bylo zastaveno trestní stíhání u osmadvacetiletého muže, který se v nepřičetnosti pokusil zavraždit vlastní matku tím, že ji nejprve škrtil šňůrou a poté ji několikrát udeřil cihlou do hlavy. Dne 16. března 2009 se stal právě tento mladík prvním „obyvatelem“ ÚpVZD Brno.¹⁰⁰

Přestože mi nebyla umožněna návštěva zdejšího ústavu, statistické údaje z let 2009- 2015 mi byly poskytnuty prostřednictvím e-mailové konverzace. ÚpVZD Brno je nástupním místem pro celou republiku, proto jsou všichni chovanci nejprve umístěni právě zde. K poslední aktualizaci ze dne 18. září 2015 je celkový počet chovanců v Brně 22, z toho 17 mužů a 5 žen. MUDr. Petr Stožický, zástupce ředitele ÚpVZD Brno, uvedl v roce 2009, že nástup do detence bude spíše pozvolný, neboť se s novým zákonem musí seznámit jednak soudy, tak soudní znalci.¹⁰¹ Nástup za jednotlivé roky se skutečně zvyšoval rovnoměrně, až na

⁹⁹ KALVODA, Petr; SMÉKAL, Vladimír; VANĚK, Jaroslav. Zabezpečovací detence po pěti letech. *České vězeňství*, 2014, č. 1, s. 10.

¹⁰⁰ KOMÁRKOVÁ, Pavla. *V nepřičetnosti přizabil matku, jako první teď vyzkouší detenční ústav* [online]. iDNES.cz, 16. března 2009 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/v-nepricetnosti-prizabil-matku-jako-prvni-ted-vyzkousi-detencni-ustav-13u-/brno-zpravy.aspx?c=A090316_163524_brno_dmk

¹⁰¹ HALUZOVÁ, Soňa. Zabezpečovací detence Brno. *České vězeňství*, 2009, č. 1, s. 17.

rok 2012, kdy došlo ke strmému vzestupu na základě novely, a bylo možno uložit detenci i pachateli, který nespáchal zločin, ale pouze nespolupracoval při ochranném léčení a je pro společnost nebezpečný.¹⁰² Co se týče věku, kterého pachatelé dosáhli ke dni dodání do ústavu, ten je rovnoměrně rozptýlen od 20 do 50 let, až na 6 chovanců, kteří jsou starší.¹⁰³ Za důležitý údaj považuji trestné činy, za které byla detence uložena. Jak se již předpokládalo u zrodu myšlenky nového typu ochranného opatření, jde skutečně a vysoce nebezpečné pachatele, kteří jsou zde umístěni převážně za vraždu, dále za sexuální delikty a jinou násilnou trestnou činnost.¹⁰⁴ Posledním údajem, který mi byl zaslán, je informace o četnosti nařízení detence u jednotlivých soudů v ČR.¹⁰⁵

Další statistické zajímavosti jsem našla v časopise české vězeňství, jde ovšem o údaje aktuální k 30. lednu 2014, kdy byla detence uložena celkem 43 lidem (40 mužům a 3 ženám). Jedná se o zajímavá fakta, proto jsem se rozhodla pár jich uvést. Většina chovanců měla buď základní, nebo zvláštní školu. Ti, kteří dosáhli středoškolského či vysokoškolského vzdělání, byli psychotici.¹⁰⁶ Co se týče rodinného stavu chovanců, šlo z 80% o svobodné jedince, zbytek byl rozveden. Většina z nich by se po eventuálním propuštění ani neměla kam vrátit, jelikož jejich sociální a rodinné zázemí nebylo žádné.¹⁰⁷ Třetina chovanců (většina mentálně retardovaných) je zbavena způsobilosti k právním úkonům. Zmíněná sociodemografická data nepředstavují velké překvapení, naopak částečně kopírují vzorek vězeňské populace-pachatelů nebezpečných zločinů. Za typického chovance zabezpečovacího ústavu můžeme uvést muže středního věku se základním, i nižším vzděláním, u kterého jsou narušeny sociální vazby a vztahy.¹⁰⁸ Posledním údajem, který podrobněji rozeberu, budou důvody, pro které byla zabezpečovací detence nařízena. Prvním z nich bylo maření ochranného léčení, které je trestným činem. Demonstrativně pacient aktivně sabotuje léčbu tím, že utíká, napadá personál či spolupacienty a odmítá terapii. Do druhé skupiny můžeme zařadit pacienty, u kterých byla vyslovena tzv. léčba bez efektu. Tuto situaci si lze představit tak, že pacient není, např. s ohledem na rozumové či osobnostní limity, schopen dodržovat basální režimové opatření nebo dlouhodobě nevyvíjí jakoukoliv aktivitu směřující k sebenápravě, sebekorekci a výjimečně k seberozvoji. Posledním důvodem je dodání po spáchání trestného činu. Nejčastější varianta je taková, že je pachateli ve vazbě konstatována znaleckým zkoumáním

¹⁰² Viz příloha č. 1

¹⁰³ Viz příloha č. 2

¹⁰⁴ Viz příloha č. 3

¹⁰⁵ Viz příloha č. 4

¹⁰⁶ Viz příloha č. 5

¹⁰⁷ Viz příloha č. 6

¹⁰⁸ Viz příloha č. 7

nepříčetnost, poté je přechodně umístěn do psychiatrické nemocnice a odtud do zabezpečovací detence. Co se týče psychiatrických nemocnic, z kterých byli chovanci dodáni, vede PN Horní Beřkovic, následně PN Dobřany, PN Kosmonosy a PN Opava. Tento jev je zajímavý, pro vysvětlení se nabízí blízkost zemí, kde je detence již delší dobu uzákoněna, blízkost hlavního města a možná i fakt, že jde o psychiatrické nemocnice, kde je dodržování tamního režimu přísnější.¹⁰⁹

K aktivitám chovanců v ÚpVZD Brno mi bylo sděleno, že ty se zaměřují především na oblasti výchovné, výukové a terapeutické. Opomíjeny nejsou ani aktivity sloužící k relaxaci a rozvíjení zájmů chovanců. Na činnosti s chovanci se podílí celý tým odborných zaměstnanců a příslušníků VSČR. Dle charakteru aktuální skladby zde umístěných chovanců, je přijímán jak individuální, tak komunitní přístup.¹¹⁰

6.2 Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava

Ústav pro výkon zabezpečovací detence v Opavě (dále jen „ÚpVZD Opava“) začal plnit svůj účel v únoru 2013. Došlo k přemístění prvních chovanců z ÚpVZD Brno, kde došlo k naplnění kapacity. Rekonstrukce objektu věznice na Krnovské ulici v Opavě začala již v červnu 2009 a vyžádala si 21.442.390,- Kč. Částka byla investována do rekonstrukce ubytoven, zdravotnických, elektroinstalace, výměny oken a jiných bezpečnostních prvků, které byly zastaralé a nevyhovovaly standardům kladeným pro výkon detence. V souvislosti s touto rekonstrukcí museli být z opavské věznice přesunuti do věznice Všehrdy mladiství odsouzení. Zároveň došlo k zániku školského vzdělávacího střediska, které bylo určeno právě pro mladistvé a vzdělávalo je v dvouletém učebním oboru elektrotechnická výroba.¹¹¹

Poslední řádky své diplomové práce chci věnovat shrnutí osobní návštěvy, která mi byla umožněna v ÚpVZD Opava. Jak jsem již psala, ta se uskutečnila koncem ledna 2016 a byla pro mě velkým přínosem a zkušeností. Zdejší psycholog Mgr. Bohdan Chodura mi poskytl skoro tříhodinový rozhovor, kdy jsem se ho mohla zeptat na cokoliv, co mě zajímalo, a zároveň souhlasil, aby veškeré poskytnuté informace, byly použity pro účely mé diplomové práce.

Mou první otázkou bylo, zda si pan Chodura za doby tříletého trvání ústavu všiml některých mezer v ZVZD. Prvotní jeho odpověď byla taková, že ano a celkově ZVZD není

¹⁰⁹ Viz příloha č. 8

¹¹⁰ Aktivity v rámci pozitivního působení na chovance jsou následující: sebeoblužné, sportovní, vzdělávací, volnočasové aktivity (skládání modelových stavebnic, hraní společenských her, sledování filmů či DVD), logopedie, videoklub, dramaterapie, psychologické poradenství atd.

¹¹¹ Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/informacni-servis-1604/aktuality-470/rekonstrukce-veznice-na-detenci-ustav-338>

dořešen. Dle jeho názoru si jednotlivé soudy rozdílně vykládají, kdy a za jakých podmínek do detence pachatele umisťovat. Jedny to dělají zpětně (osoba spáchá násilný trestný čin a následně nespolupracuje), další čekají (osoba sice vraždí jako psychotik, ale soud čeká, než doslova zavraždí podruhé). Druhý případ je speciální pro pražské soudy, kdy je momentálně detence odborně doporučena u muže umístěného na psychiatrii, kde napadá personál, doslova všichni se ho bojí, násilnou trestnou činnost má ve své minulosti bohatou, avšak soud pořád odmítá a čeká s nařízením detence, jak se říká, až se zase něco stane. Dále nejsou v ZVZD jasná kritéria, jak by se individuálně mělo s chovanci pracovat a kam by je měli směřovat. Není jasné, jestli je vést k tomu, aby jako nespolupracující se dostali zpět na uzavřené psychiatrické oddělení nebo raději klidně žili doživotně v detenci jako spolupracující chovanci. Panu Chodurovi se nelíbí také to, že není rozlišeno mezi jednotlivými chovanci s ohledem na jejich chorobu. Stejně se musí zacházet s člověkem, který není schopen léčby a záměrně ji maří. Takový má stejná práva jako psychotik, který má sice bludy, ale v rámci nich by skutečně spolupracovat chtěl.

Má další otázka byla směřována na roční lhůtu pro přezkum o dalším trvání zabezpečovací detence. Já osobně jsem byla názoru, že jde o lhůtu zbytečně krátkou. Můj názor byl podpořen, bylo by efektivnější buď lhůtu prodloužit na dva roky, nebo ji v zákoně vůbec neurčovat. Shodli jsme se na tom, že by bylo mnohem lepší, kdyby měl ústav možnost vždy, kdy to uzná za vhodné, navrhnout individuálně u každého chovance dobu, která je vhodná pro přezkum pro další trvání detence. S tímto souvisí i komplexní zpráva, která musí být co 3 měsíce zpracována u každého chovance. Tato lhůta je extrémně krátká a málokdy u někoho dojde ke změně zdravotního stavu.

Běžný den vypadá v opavském ústavu následovně. V šest ráno je budíček, při snídani už je přítomen vychovatel, který u každého odhadne momentální náladu. Poté se podávají léky, a pokud je chovanec zdravotně v pořádku a není agresivní, následuje komunita, kde se řeší zprávy, organizační záležitosti a případné dotazy. Co se týče pravidelných aktivit, umožňuje se každému hodinová vycházka a 2x denně kuřácká pauza. Překvapilo mě, že cigareta je jeden z neúčinnějších prostředků, které na chovance platí v případě, že je chtějí k něčemu motivovat. Odepření denní dávky je pro ně největším trestem. 2x do týdne se chovanci koupou, holí a stříhají, 1x týdně jsou podporováni v úklidu, jinak je to práce ošetřovatelů. U veškerých aktivit musí být přítomni dva dozorcí. Na žádného z chovanců se netlačí, aby se aktivit účastnil, je to čistě na každém z nich, na co se ten den cítí. Individuálně probíhá psychoterapeutická sezení a pohovory s terapeuty, kdy se zase vyhodnotí, u koho to má zrovna smysl. Pokud probíhá večer bez výtržností, můžou se chovanci dívat na zprávy, film či

sportovní přenosy, které jsou u nich velmi oblíbené. Víkendy jsou tady ve znamení klidového režimu, žádné aktivity povinny nejsou.

V ÚpVZD Opava pracuje 1 psychiatr na plný a 1 externě na částečný úvazek. Jistotou je přítomnost sexuoložky. Zdravotní personál není přítomen nonstop oproti zdravotnickým zařízením. Urgentní situace by se tedy v noci musela řešit výjezdem. Dále je zde zaměstnán 1 pedagog, 1 psycholog, na směnu asi 7 dozorců, 2 vychovatelé- terapeuti a 4 vychovatelé, kteří se starají o své 4 oddíly (2 oddíly pro poruchy osobnosti, 1 oddíl psychotiků a 1 oddíl osob s těžkou mentální retardací).

Zajímalo mě také, jak se zde řeší konfliktní situace. Byla jsem překvapena, že k takovým skoro nedochází. Oproti Brnu má Opava totiž velkou výhodu a to tu, že chovanci bydlí na pokojích jednotlivě. V brněnském ústavu jsou, vzhledem k malé kapacitě, často umístováni po dvojicích, někdy i trojicích, takže tam ke konfliktům dochází častěji. Za celou dobu byly z opavského ústavu propuštěni zatím 2 chovanci. To by nebylo až tak zvláštní, vždyť to přece zákon dovoluje a účelem zabezpečovací detence je motivovat chovance, aby mohli být propuštěni do ústavního ochranného léčení či na svobodu. Co je na celé věci zarážejí, je až fakt, že ani u jednoho propuštěného nebylo toto doporučeno v komplexní zprávě předkládané soudu. U obou propuštěných došlo následně k porušení ústavní léčby a byli do detence opět dodáni.

Na závěr bych ráda uvedla opět několik statistik, nyní už konkrétních pro opavský ústav. K 27. lednu 2016 je zde umístěno 31 chovanců (pouze mužů). 18 z nich spáchali trestný čin vraždy, 8 znásilnění či pohlavní zneužití, 2 loupež a u zbývajících šlo zejména o vydírání, přepadení se zbraní či ohrožení mravní výchovy. Zastoupeny jsou zde rovnoměrně všechny věkové skupiny. 7 chovanců má do 30 let, 8 chovanců do 40 let, 8 chovanců do 50 let a zbytek je starších. U jednoho chovance jsme se pozastavili. Jedná se o nemocného muže ve věku přes 70 let. U tohoto případu pan Chodura upozornil opět na nedostatečnou úpravu v ZVZD, jelikož se vůbec neřeší situace u takových jedinců, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu už budou těžko nebezpeční pro společnost. Posledním údajem, kterým jsem se zabývala, byla diagnosa jednotlivých chovanců. 16 z nich trpí poruchou osobnosti, dále je zde 12 psychotiků a poslední 3 trpí těžkou mentální retardací. V polovině seznamu místních chovanců, kdy mi pan Chodura u každého diktoval ročník, diagnosu a trestný čin, který jedinec spáchal, přiznal, že holá fakta zní příšerně. Zároveň dodal, že je nebere jako vrahy či sexuální devianty, ale pracuje s nimi jako s nemocnými lidmi, kterým se snaží se svým týmem pomoci, jak jen to je v jejich silách. Celá návštěva pro mě byla velice

inspirativní a shrnula bych ji nejlépe tak, že v praxi chodí všechno jinak, než jak se píše v zákoně.

7 ZÁVĚR

Zavedení institutu zabezpečovací detence v České republice považuji za velký krok vpřed při ochraně před pachateli závažné trestné činnosti, kteří jsou pro společnost mimořádně nebezpečí. Avšak po provedené analýze účinné právní úpravy v trestním zákoníku, trestním řádu a zákoně o výkonu zabezpečovací detence, jsem došla k závěru, že účinná právní úprava není prosta problematických míst a skýtá velký prostor pro zefektivnění.

Jeden z problémů jsem již nastínila v kapitole pojednávající o historii zabezpečovací detence, konkrétně u kritiky ochranného léčení. Nedostatek speciálního zákona upravujícího ochranné léčení, považuji za velký nedostatek právní úpravy ochranných opatření. Nevidím důvod, proč by nemohl být takovýto zákon přijat, když v případě zabezpečovací detence se to podařilo. Na zákonné úrovni nejsou upraveny jak práva a povinnosti osob umístěných v psychiatrických léčebnách, tak ani samotných zaměstnanců, což považuji za obrovskou právní nejistotu, kterou nelze nadále přehlížet.

Dalším problematickým bodem je dle mého okruh potenciálních pachatelů, kterým je detence určena. Po prostudování německé právní úpravy detence, bych doporučila rozšíření okruhu osob o tzv. „multirecidivisty“. Jednalo by se o vysoce nebezpečné pachatele, kteří by opakovaně páchali zvláště závažné zločiny, avšak za plné přičetnosti. Opravdu nebezpeční pachatelé přece nemusí trpět vždy duševní poruchou, anebo se oddávat návykovým látkám. Takoví často nesplňují zákonné podmínky pro uložení zabezpečovací detence či výjimečného trestu, a po odpykání trestu odnětí svobody jsou často ještě více nebezpeční. S tímto souvisí i můj osobní nesouhlas s novelou 330/2011 Sb., kterou se změnily podmínky pro uložení detence, konkrétně u klasifikace trestného činu už postačí spáchání „pouhého“ zločinu. A dále už nemusí být splněny podmínky § 100 odst. 1, 2 TrZ. při změně ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detence. Postačí, když uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel. Jsem názoru, že tímto ztrácí detence svůj význam jako prostředek „ultima ratio“.

Co se týče TrZ měly by být více vyjasněny pojmy jako „nebezpečný pobyt na svobodě“ či „dostatečná ochrana osobnosti“. U fakultativního ukládání je velmi diskutabilní druhý důvod, pro který lze detence uložit. Ustanovení § 100 odst. 2 b) TrZ hovoří o pachateli, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo byl v souvislosti s ní odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání nejméně dvě léta. Z tohoto ustanovení nevyplývá, zda i další zločin musel být spáchan pod vlivem návykové látky či ne. Domnívám se, že toto ustanovení potřebuje doplnit, aby nedocházelo k právní nejistotě na straně potenciálního pachatele.

Dle mého již od počátku přijetí zákona nebyla promyšlena otázka tzv. posdetenční péče. Zabezpečovací detence sice znamená pro mnoho chovanců doživotní omezení na svobodu, avšak zákon umožňuje ukončení a propuštění na svobodu. Právní úprava by v tomto směru měla být doplněna a propracována o možnosti spolupráce s různými organizacemi, které by těmto lidem pomohly s adaptováním do běžného života. Těžko si představit chovance, který je několik let izolován od společnosti v detenčním ústavu, kde je mu umožněna hodinová procházka po dvorku, začlenit se do společnosti bez možnosti obrátit se s pomocí na odborníky.

V úvodu i během celé diplomové práce jsem pracovala s hypotézou: „*Zákon o výkonu zabezpečovací detence je na mnoha místech neúplný a v praxi problematicky aplikovatelný.*“ Po důkladné analýze ZVZD a osobní návštěvě zabezpečovacího Ústavu v Opavě, se mi tato hypotéza potvrdila, konkrétně z několika důvodů. ZVZD jasně nespécifikuje charakter samotného detenčního ústavu. Jak již bylo řečeno, nejedná se o zdravotnické zařízení sloužící k léčbě, ale pouze k izolaci nebezpečných pachatelů. Účelem má být motivace chovance, což je i hlavním úkolem pracovníků ústavu. Motivovat k čemu? Není jasně určeno, zda je vést jako vysoce nespólupracující k tomu, aby byli zpětně přesunuti na uzavřené oddělené psychiatrické léčebny. Nebo je lepší nechat je pokojně žít jako spolupracující, ač v některých případech doživotně v detenčním ústavu? Tyto otázky zůstávají bohužel nezodpovězeny a dělají problémy hlavně samotným pracovníkům ústavu. S tímto souvisí i nedořešená otázka, jak zacházet s jednotlivými chovanci. Zákon hovoří o chovancích vždy ve všeobecném měřítku, všichni mají stejná práva a povinnosti. Toto je v praxi těžce proveditelné, jelikož se s každým musí zacházet vysoce individuálně. Je přeci rozdíl mezi člověkem, představme si chronického alkoholika, který záměrně maří léčbu, je problémový, agresivní a člověkem, který sice trpí paranoidní schizofrenií, ale v rámci svých bludů je vzorný a léčbu vykonává bez problémů.

Co dle mého volá po největší změně, je roční lhůta přezkumu podmínek pro další trvání zabezpečovací detence. S ní souvisí komplexní zpráva, která musí být skupinou odborníků podle ZVZD čtvrtletně zpracována. V praxi je lhůta zbytečně krátká, jelikož se u málokoho z chovanců něco změní. Pro zefektivnění bych volila variantu prodloužit přezkum podmínek na 2 roky, s možností individuálního zkoumání ve lhůtě kratší. Toto by se týkalo konkrétních chovanců, u kterých by eventuálně skutečně došlo k radikální změně zdravotního stavu na základě předložené komplexní zprávy. Zde by lhůta mohla být prodloužena ze stávajících 3 na 6 měsíců.

Ve své práci se věnuji institutu zabezpečovací detence od jeho nelehkého zrodu, přes analýzu účinné právní úpravy, dále srovnání se zahraničními úpravami až k zhodnocení fungování dvou ústavů určených k izolaci nebezpečných pachatelů trestných činů. Kazuistika a aktuální údaje, jak z brněnského tak opavského ústavu, slouží k praktickému pohledu na danou problematiku. Komplexně považuji úpravu zabezpečovací detence za zdárnou, avšak neopomenula jsem problematiku ustanovení trestního zákoníku a ZVZD. Na mnoha místech by bylo vhodné úpravu novelizovat, tak aby odpovídala požadavkům z praxe. Možné návrhy řešení přináším v rámci celé práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

A) Monografie

- 1) BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. Díl. 1. vydanie.* Praha: C. H. Beck, 2010, 1106 s.
- 2) DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 1568 s.
- 3) FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl - Trestní zákoník. 1. vydání.* Praha: Linde, 2010, 1317 s.
- 4) CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* Praha: Linde, 2009, 292 s.
- 5) JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání.* Praha: Leges, 2014, 976 s.
- 6) JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2014, 1248 s.
- 7) KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef; ŠKVAIN, Petr. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 196 s.
- 8) KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, 921 s.
- 9) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s.
- 10) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 až 471. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 924 s.
- 11) ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I., Obecná část § 1-139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, 1450 s.
- 12) ŠKVAIN, Petr. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 120 s.

B) Odborné časopisecké články

- 1) BRICHČÍN, Slavoj. Detenční ústav a institut zabezpečovací detence. *Kriminalistika.* 2005, roč. 38., č. 2, s. 144-149.
- 2) DZADÍK, Peter; MADLIAK, Josef. Detencia- aktuálna trestnoprávna úprava v Slovenskej republike. *Bulletin advokacie,* 2008, č. 12, s. 35-38.

- 3) HALUZOVÁ, Soňa. Zabezpečovací detence Brno. *České vězeňství*, 2009, č. 1, s. 15-17.
- 4) HERCZEG, Jiří. Poznámky k německé úpravě institutu zabezpečovací detence. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 8, s. 201.
- 5) KALVODA, Petr; SMÉKAL, Vladimír; VANĚK, Jaroslav. Zabezpečovací detence po pěti letech. *České vězeňství*, 2014, č. 1, s. 9-14.
- 6) KRÁL, Vladimír. K institutu zabezpečovací detence v návrhu nového trestního zákona. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 12, s. 337-338.
- 7) MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 39, č. 10, s. 90-94.
- 8) PŘESLIČKOVÁ, Hana; TOMÁŠEK, Jan; ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*. 2005, roč. 9., č. 2, s. 9-18.
- 9) ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. Pojetí detence ve vládním návrhu trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 12, s. 309-317.
- 10) ŠKVAIN, Petr. *Vývoj institutu zabezpečovací detence v Německu ve světle rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 12. 2009*. *Trestněprávní revue*, roč. 12, č. 11-12, s. 251-255.
- 11) VACEK, Eduard. Kulatý stůl časopisu České vězeňství na téma „Detenční ústav jako součást trestní justice“. *České vězeňství*, 2000, roč. 8, č. 3-4, s. 24-28.
- 12) VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 9, s. 5-13.
- 13) VÁLKOVÁ, Helena. K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 9, s. 253-259.
- 14) VÁLKOVÁ, Helena. Zabezpečovací detence- nový prostředek k ochraně před zvláště nebezpečnými pachateli? *Právní rozhledy*. 2007, č. 21, s. II

C) Elektronické zdroje

- 1) DAVID, Jan. *Deviant z Kosmonos spáchal ve vězení sebevraždu* [online]. iDNES.cz, 21. října 2005 [cit. 11. prosince 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deviant-z-kosmonos-spachal-ve-vezeni-sebevrazdu-fuz/krimi.aspx?c=A051021_175414_krimi_jpl
- 2) *Deviant se oběsil v léčebně* [online]. iDNES.cz, 2. listopadu 2001

- [cit. 11. prosince. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deviant-se-obesil-v-lecebne-d0y/domaci.aspx?c=A010921_160639_praha_krimi_ton
- 3) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=251&CT1=0>
 - 4) <http://www.vscr.cz/veznice-opava-83/informacni-servis-1604/aktuality-470/rekonstrukce-veznice-na-detencni-ustav-338>
 - 5) KOMÁRKOVÁ, Pavla. *V nepříčetnosti přizabil matku, jako první teď vyzkouší detenční* [online]. iDNES.cz, 16. března 2009 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/v-nepricetnosti-prizabil-matku-jako-prvni-ted-vyzkousi-detencni-ustav-13u-brno-zpravy.aspx?c=A090316_163524_brno_dmk
 - 6) NÉMETHOVÁ, Jana. *Peniaze na detenčný ústav v Hronovciach už nie sú* [online]. Levice.sme.sk, 21. srpna 2014 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: <http://levice.sme.sk/c/7341058/peniaze-na-detencny-ustav-v-hronovciach-uz-nie-su.html>
 - 7) *Novák dostal za zneužití a vraždu malého chlapce doživotí* [online]. iDNES.cz, 20. února 2009 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/novak-dostal-za-zneuziti-a-vrazdu-maleho-jakuba-dozivoti-pz0-krimi.aspx?c=A090220_074416_krimi_bar
 - 8) PROKOPOVÁ, Milada; FROUZOVÁ, Kateřina. *Policie dopadla uprchlého sexuálního devianta* [online]. iDNES.cz, 2. září 2005 [cit. 11. prosince. 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-dopadla-uprchleho-sexualniho-devianta-fqr/krimi.aspx?c=A050902_153632_krimi_ak
 - 9) TRNKA, Michal. *Lidé v Kosmonosech po útěcích pacientů žádají lepší zabezpečení psychiatrické léčebny* [online]. Rozhlas.cz, 29. července 2015 [cit. 11. ledna. 2015]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/strednicechy/aktualne/_zprava/lide-v-kosmonosech-po-utecich-pacientu-zadaji-lepsi-zabezpeceni-psychiatricke-lecebny--1517129
 - 10) VILČEK, Ivan. *Slovensko sľobovalo kvôli vražde Jakuba ústav, keď na něj nedá peníze* [online]. iDNES.cz, 21. října 2005 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/178449-slovensko-sľobovalo-kvuli-vrazde-jakuba-ustav-ted-na-nej-neda-penize.html>
 - 11) WEISS, Martin. *Čtyři útěky za dva týdny: do Kosmonos míří kontrola* [online]. Deník.cz, 25. července 2015 [cit. 11. prosince 2015]. Dostupné z: <http://boleslavsky.de>

nik.cz/zpravy_region/ctyri-uteky-za-dva-tydny-do-kosmonos-miri-kontrola-20150725.html

- 12) *Z léčebny opět utekli nebezpeční devianti*. [online]. iDNES.cz, 9. září 2005
[cit. 11. prosince 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/z-lecebny-opet-utekli-nebezpecni-devianti- fg8/krimi.aspx?c=A050909_105419_krimi_ton
- 13) *Za útěk devianta může eskorta* [online]. iDNES.cz, 24. září 2001
[cit. 11. prosince 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/za-utek-devianta-muze-eskorta-d2t-/domaci.aspx?c=A010924_190307_praha_krimi_pek

D) Judikatura

- 1) Nález Pl. IV. ÚS 502/02 ze dne 3. 11. 2004, bod VI
- 2) Nález Pl. III. ÚS 2453/ 11 ze dne 29. února 2012, bod V
- 3) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR 6 To 22/73 ze dne 20. srpna 1973
- 4) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR 1 Tz 20/82 ze dne 21. září 1982
- 5) Rozsudek ESLP ze dne 17. 12. 2009 ve věci M. proti Německu, stížnost č. 19359/04.
- 6) Usnesení Nejvyššího soudu ČR 7 Tdo 213/2011 ze dne 11. května 2011
- 7) Usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 637/2014 ze dne 11. června 2014
- 8) Usnesení Nejvyššího soudu ČR 3 Tdo 1466/2014 ze dne 7. ledna 2015
- 9) Usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 912/2015 ze dne 19. srpna 2015

E) Právní předpisy

- 1) Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/2009, kterým se stanoví podrobnosti výkonu zabezpečovací detence se sociální péčí v ústavu pro výkon zabezpečovací detence
- 2) Strafgesetzbuch vom 15. Mai 1871 (R GBI. 127) in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl 3322) – „německý trestní zákoník“
- 3) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950
- 4) Ústavní zákon č. 2/1993Sb., Listina základních práv a svobod
- 5) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- 6) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

- 7) Zákon č. 41/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- 8) Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky
- 9) Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- 10) Zákon č. 129/2008., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 11) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 12) Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v znění neskorších předpisů
- 13) 1/2002 Sb., Instrukce Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

SHRNUTÍ

Tato diplomová práce se zabývá zabezpečovací detencí, nejmladším druhem ochranného opatření. Práce je rozdělena do sedmi kapitol, včetně úvodu a závěru. Na začátku se zabývám ochrannými opatřeními obecně, rozdíly mezi nimi a tresty a uvádím společné i rozdílné zásady pro oba druhy trestních sankcí. Dále se věnuji historii zabezpečovací detence, kritice ochranného léčení a problematickým otázkám, se kterými se museli odborníci vyrovnat před zavedením nového druhu ochranného opatření. Nejpodstatnější část práce tvoří analýza účinné právní úpravy, konkrétně trestního zákoníku, trestního řádu a zákona o výkonu zabezpečovací detence. Neopomím ani srovnání s německou a slovenskou legislativou, kde má zabezpečovací detence delší historii. V poslední kapitole své práce jsem se zaměřila na detenční ústavy v České republice v Brně a Opavě. Nedílnou součástí práce jsou grafy zpracovávající aktuální statistiky pachatelů umístěných v detenčních ústavech.

ABSTRACT

This thesis deals with security detention, the youngest kind of protective measures. The work is divided into seven chapters, including the introduction and conclusion. At the beginning I deal with protective measures in general, I explore differences between them and the punishments and I also mention the common and different principles for both types of criminal sanctions. Follows the history of preventive detention, protective treatment criticism and challenging issues with which the experts had to deal before the introduction of a new kind of protective measures. The most important part is the analysis of effective legislation, particularly the Criminal Code, Criminal Procedure Code and the law on security detention. Comparison with the German and Slovak legislation, which has a long history of preventive detention, are also discussed. In the last chapter of my thesis, I focused on the detention facilities in the Czech Republic in Brno and Opava. An integral part of the work are graphs processing current statistics of offenders placed in detention institutions.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

Trestní zákoník

Trestní řád

Zákon o výkonu zabezpečovací detence

Trestný čin

Zabezpečovací detence

Ochranné léčení

Nepříčetnost

Duševní porucha

KEY WORDS

Criminal Code

Code of Criminal procedure

Law on Secured detention

A crime

Security detention

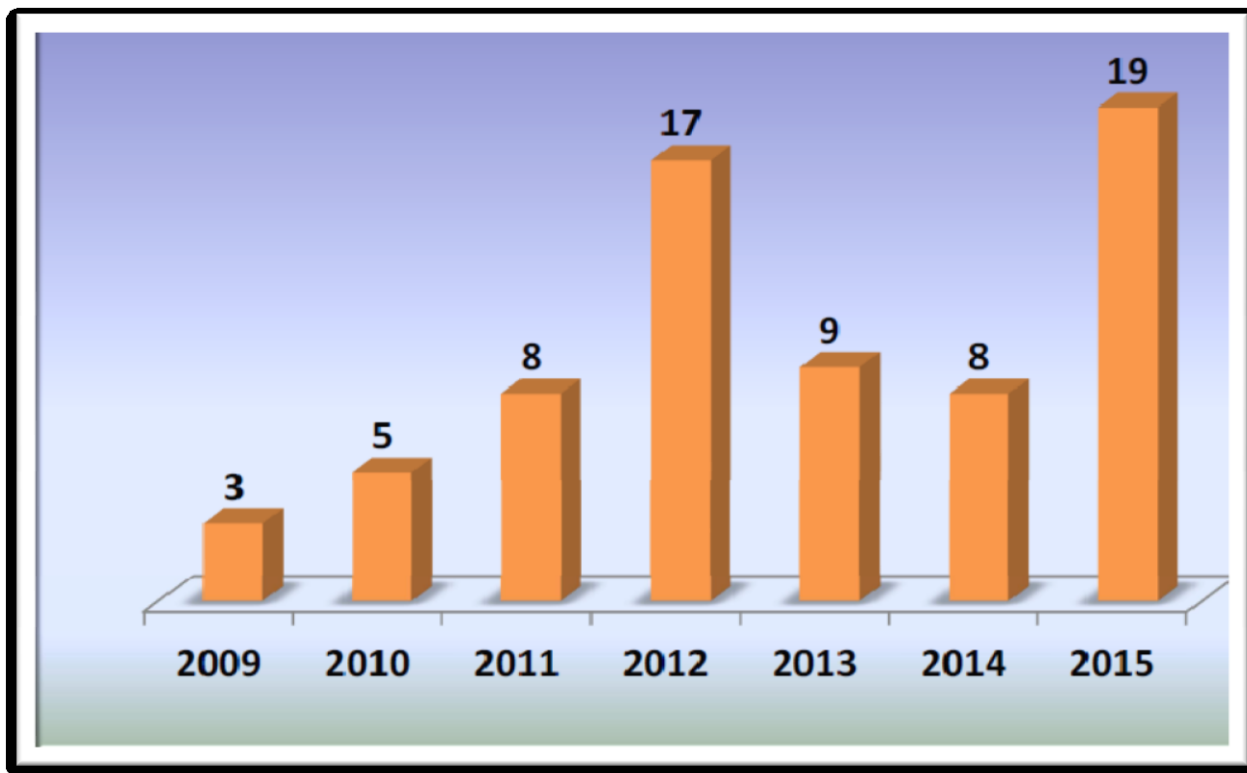
Protective treatment

Insanity

Mental illness

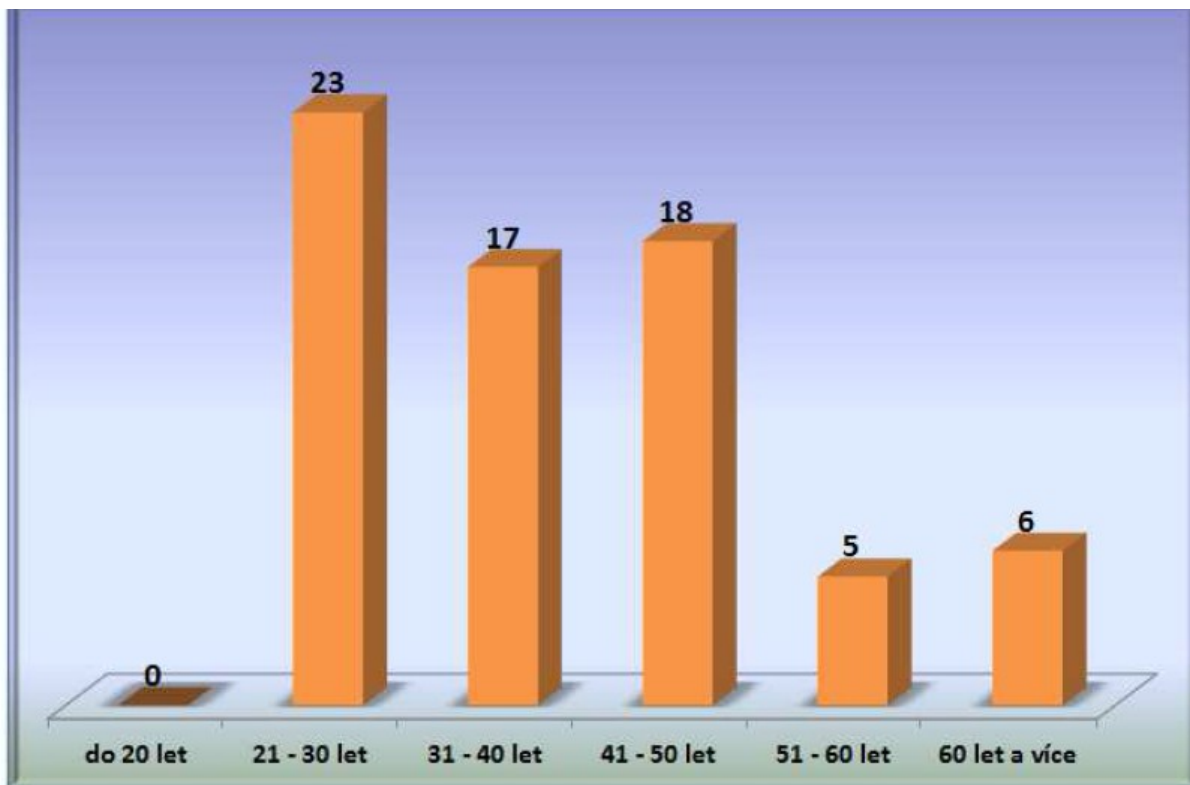
PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Nástupy chovanců (muži +ženy) do ÚpVZD Brno v jednotlivých letech. Pozn.: do statistiky jsou zahrnuti i chovanci, kteří byli poté přemístěni do opavského ústavu¹¹²

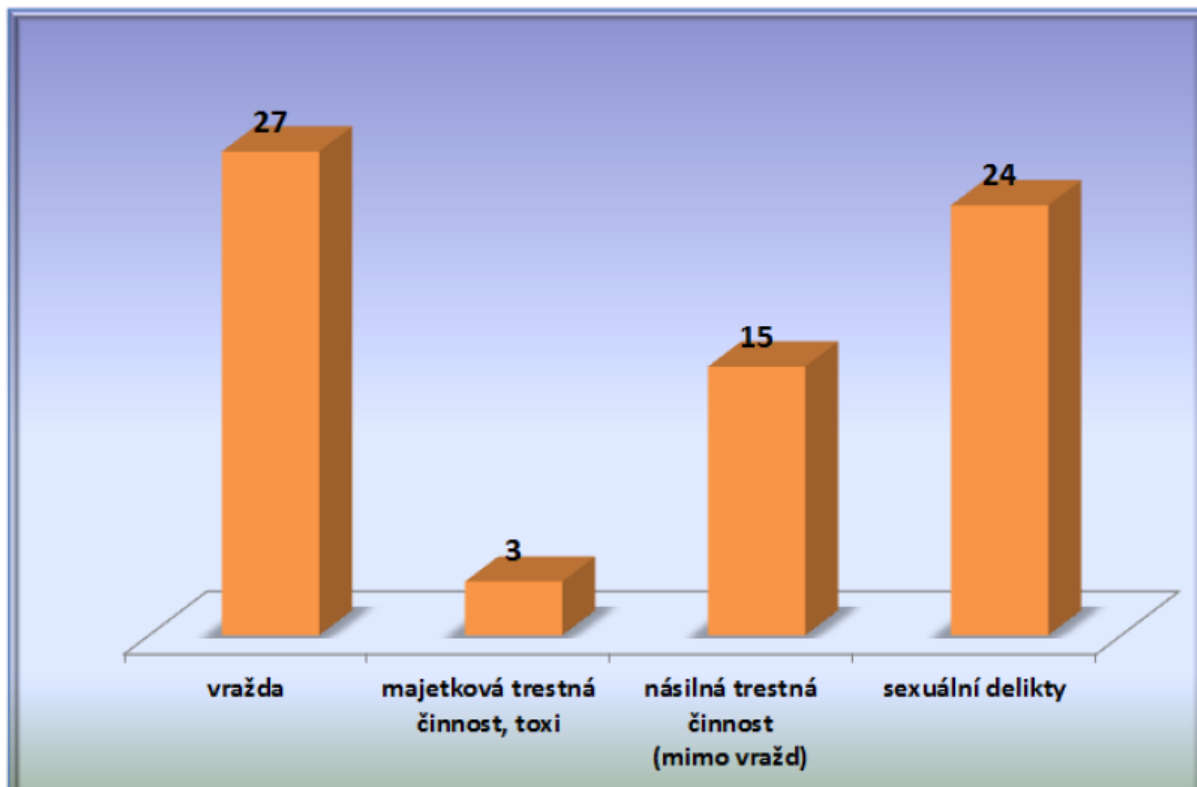
¹¹² Graf byl poskytnut prostřednictvím e-mailové komunikace s mluvčí ÚpVZD Brno Mgr. Danou Krejčířovou.

Příloha č. 2: Věk chovanců při jejich dodání do ÚpVZD Brno. Pozn.: do statistiky jsou zahrnuti i chovanci, kteří byli poté přemístěni do opavského ústavu.¹¹³

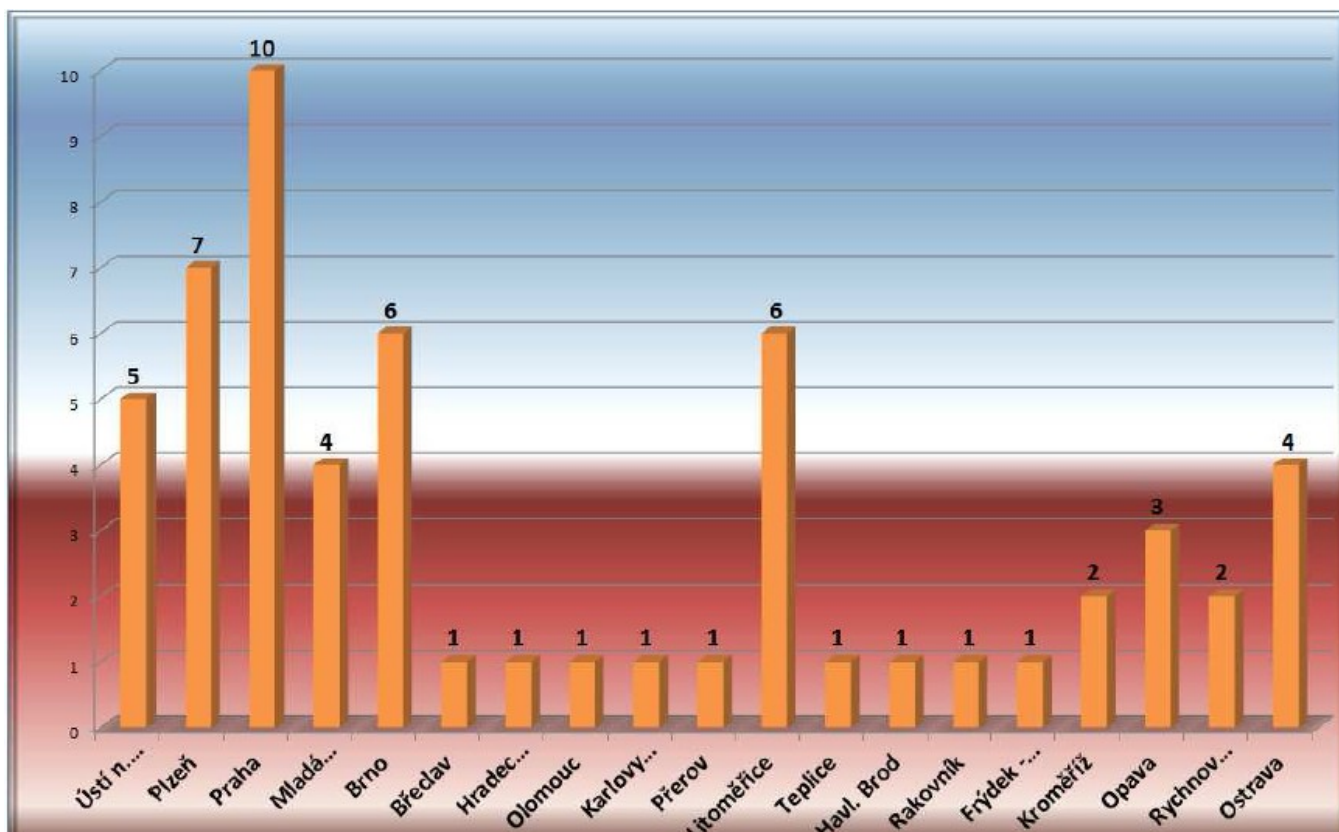
¹¹³ Graf byl poskytnut prostřednictvím e-mailové komunikace s mluvčí ÚpVZD Brno Mgr. Danou Krejčířovou.

Příloha č. 3: Trestné činy, za které byli pachatelé umístěni do ÚpVZD Brno. Pozn.: do statistiky jsou zahrnuti i chovanci, kteří byli poté přemístěni do opavského ústavu.¹¹⁴

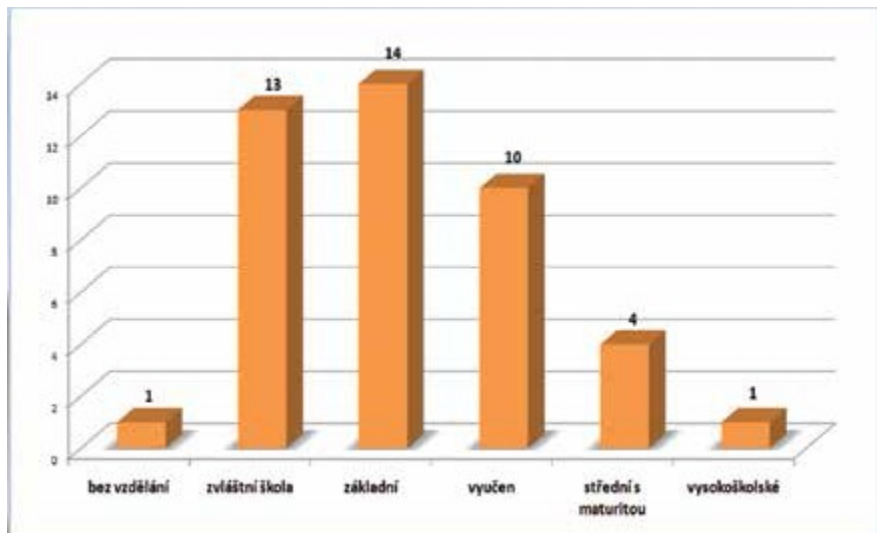
¹¹⁴ Graf byl poskytnut prostřednictvím e-mailové komunikace s mluvčí ÚpVZD Brno Mgr. Danou Krejčířovou.

Příloha č. 4: Soudy, které zabezpečovací detenci uložily (údaj aktuální k 1. červnu 2015)
 Pozn.: do statistiky jsou zahrnuti i chovanci, kteří byli poté přemístěni do opavského ústavu.¹¹⁵

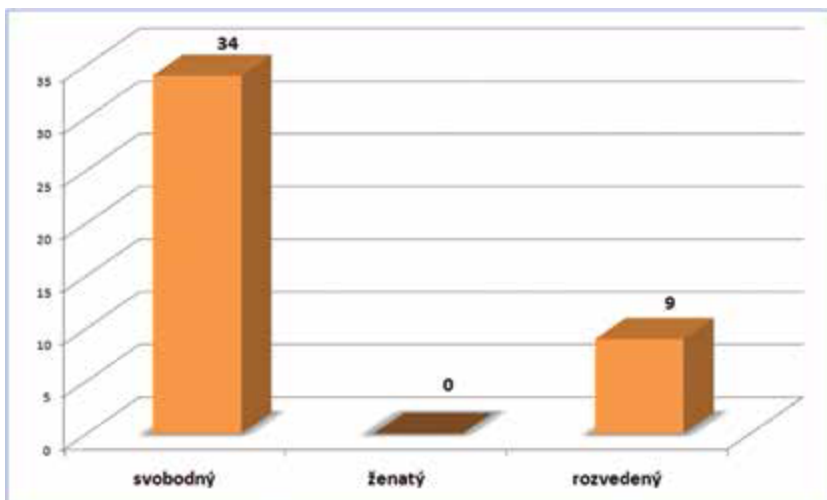
¹¹⁵ Graf byl poskytnut prostřednictvím e-mailové komunikace s mluvčí ÚpVZD Brno Mgr. Danou Krejčířovou.

Příloha č. 5: Nejvyšší dosažené vzdělání. Pozn.: statistika aktuální k 30. 1. 2014.¹¹⁶

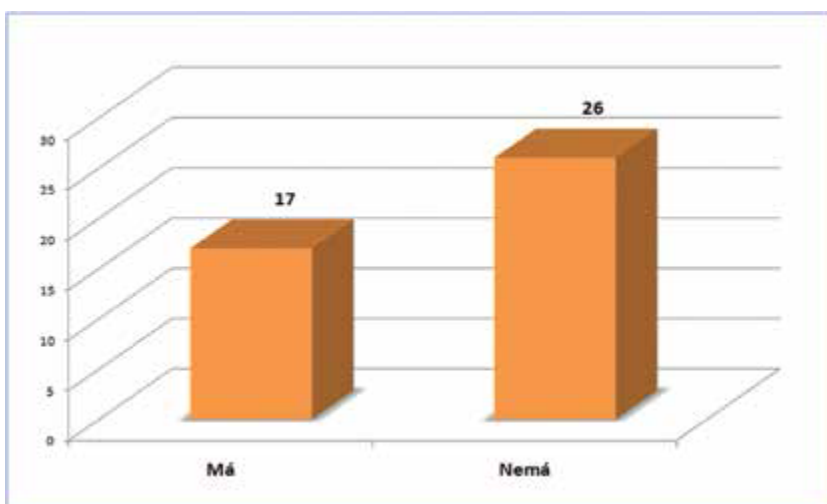

¹¹⁶ KALVODA, Petr; SMÉKAL, Vladimír; VANĚK, Jaroslav. Zabezpečovací detence po pěti letech. *České vězeňství*, 2014, č. 1, s. 12.

Příloha č. 6: Rodinný stav, absence či přítomnost rodinného nebo sociálního zázemí. Pozn.: statistika aktuální k 30. 1. 2014.¹¹⁷

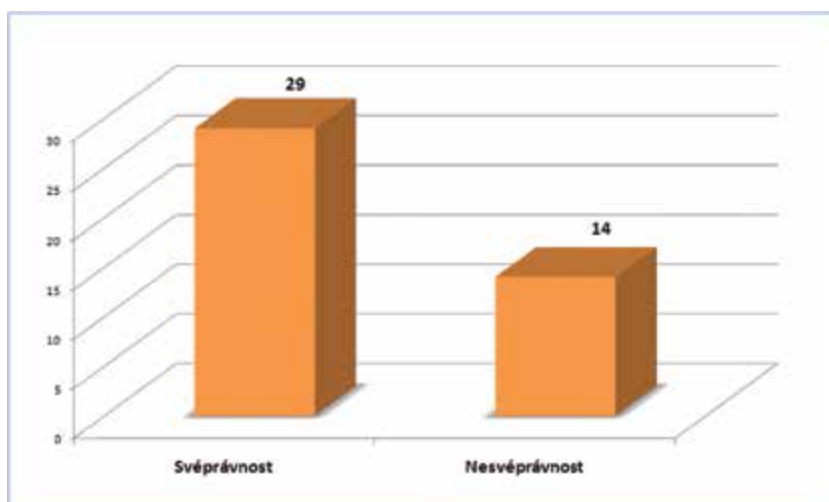
Rodinný stav

Absence či přítomnost rodinného nebo sociálního zázemí

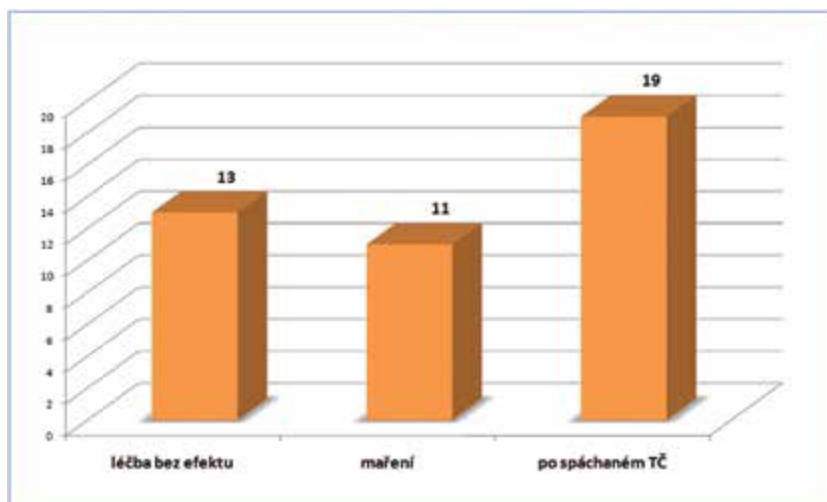
¹¹⁷ Tamtéž s. 13.

Příloha č. 7: Způsobilost k právním úkonům. Pozn.: statistika aktuální k 30. 1. 2014.¹¹⁸

¹¹⁸ Tamtéž.

Příloha č. 8: Nejčastější důvody nařízení zabezpečovací detence. Pozn.: statistika aktuální k 30. 1. 2014.¹¹⁹

¹¹⁹ Tamtéž 13-14.